

บทที่ 4

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตบางขุนเทียน

พื้นที่เกษตรกรรมในกรุงเทพมหานครมีทั้งสิ้น 556,135 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 56.7 ของพื้นที่ทั้งหมดของกรุงเทพฯ กระจายอยู่ในเขตพระโขนง บางเขน บางกะปิ หนองจอก มีนบุรี ลาดกระบัง ภาษีเจริญ บางขุนเทียน ดลิ่งชัน ราษฎร์บูรณะ และหนองแขม โดยเขตหนองจอก มีนบุรี ลาดกระบัง บางขุนเทียน และดลิ่งชัน มีพื้นที่เกษตรกรรมมากกว่าหรือเท่ากับ 3 ใน 4 ของพื้นที่เขต ซึ่งมากกว่าเขตอื่น ๆ ทั้งหมด ส่วนเขตที่มีพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุดคือ เขตหนองจอก มีพื้นที่เกษตรกรรมประมาณ 117,020 ไร่

ตารางที่ 10 แสดงเนื้อที่ถือครองทำการเกษตร 11 เขต

ชานเมืองกรุงเทพมหานคร ปี 2523

เขต	เนื้อที่		เนื้อที่ถือครองทำการเกษตร		ประชากร (คน)
	(กม. ²)	ไร่	ไร่	คิดเป็นร้อยละ ของเนื้อที่	
1. พระนคร	5.536	3,460	-	-	123,109
2. บึงกุ่ม	1.931	1,206.875	-	-	190,450
3. ปทุมวัน	8.369	5,230.625	-	-	235,647
4. สัมพันธวงศ์	1.416	885	-	-	77,112
5. บางรัก	5.536	3,460	-	-	131,542
6. ยานนาวา	36.909	23,068.125	-	-	380,416
7. คูสิต	22.210	13,881.25	-	-	479,659
8. พญาไท	21.110	13,193.75	-	-	519,869
9. ห้วยขวาง	9.500	5,937.5	-	-	201,334
10. พระโขนง	143.559	89,724.375	14,574	16.2	523,831
11. บางเขน	169,310	105,818.75	36,834	34.8	388,333

เขต	เนื้อที่		เนื้อที่ถือครองทำการเกษตร		ประชากร (คน)
	(กม. ²)	ไร่	ไร่	คิดเป็นร้อยละ ของเนื้อที่	
12. บางกะปิ	158.781	99,238.125	32,000	32.2	255,555
13. ทนงจอก	236.261	147,663.125	117,020	79.2	51,224
14. มีนบุรี	174.331	108,956.875	94,815	87.0	55,369
15. ลาดกระบัง	123.859	77,411.875	57,404	74.1	42,567
16. ธนบุรี	8.626	5,391.25	-	-	262,097
17. คลองสาน	6.051	3,781.875	-	-	140,249
18. บางกอกน้อย	23.304	14,565	-	-	382,621
19. บางกอกใหญ่	6.180	3,862.5	-	-	101,198
20. ภาษีเจริญ	53.947	33,716.875	20,551	60.9	183,385
21. บางขุนเทียน	181.156	113,222.5	108,303	95.6	204,434
22. คลิ่งชัน	79.698	49,811.25	40,405	81.1	67,746
23. ราษฎร์บูรณะ	42.874	26,796.25	15,451	57.6	113,769
24. ทนงแขม	48.283	30,176.875	18,778	62.2	42,386
รวม	1,568.737	980,460.625	556,135	56.7	5,153,902

ที่มา 1) เนื้อที่ : จากกองผังเมือง ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร

2) เนื้อที่เกษตร : จากสำนักงานเกษตร กรุงเทพมหานคร

3) ประชากร เมื่อ 31 ธันวาคม 2523

ตารางที่ 11 เนื้อที่ทำการเกษตรกรรมประเภทต่าง ๆ ในเขตชั้นนอก

11 เขตของกรุงเทพมหานคร ปี 2521

รายการ	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	ร้อยละ
เนื้อที่ทั้ง 11 เขตชั้นนอก	882,537.49	100.0
เนื้อที่ป่าไม้ (ป่าแสม ป่าจาก)	18,627	2.1
เนื้อที่ถือครองทำการเกษตรทั้งหมด	629,909	71.4
เนื้อที่ถือครองทำการเกษตรจริง	593,652	67.3
เนื้อที่นำถือครอง	477,051	54.0
เนื้อที่ทำนาปี	440,342	49.9
เนื้อที่ปลูกพืชไร่	1,279	0.1
เนื้อที่ทำนาครั้งที่ 2	194,732	22.1
เนื้อที่ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น	96,102	10.9
เนื้อที่ปลูกผัก	29,037	3.3
เนื้อที่ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ	9,844	1.1
เนื้อที่อื่น ๆ (ที่อยู่ คลอง ถนน ฯลฯ)	234,001.49	26.5

ที่มา : รายงานสถิติเกษตร เขตบางขุนเทียน

เนื้อที่ถือครองทำการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 71.4 ของเนื้อที่ทั้งหมด ส่วนพื้นที่ป่าไม้ของกรุงเทพมหานครนั้นเป็นป่าชายเลนประกอบด้วยป่าแสม โกงกาง และจาก เป็นจำนวน 18,627 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 2.1 ซึ่งอยู่ในเขตบางขุนเทียนทั้งหมด ในพื้นที่เกษตรกรรมเหล่านี้ เป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 75.7 ของเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรทั้งหมด เนื้อที่ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นคิดเป็นร้อยละ 15.2 และเนื้อที่ปลูกผักคิดเป็นร้อยละ 4.6 ส่วนเนื้อที่ปลูกไม้ดอกไม้ประดับมีเพียงร้อยละ 1.6 ของเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรทั้งหมดซึ่งมีอยู่จำนวน 629,909 ไร่

ลักษณะการใช้ที่ดินของเขตบางขุนเทียน เปรียบเทียบกับพื้นที่ค่อเนื่องในด้านตะวันตก
ของกรุงเทพมหานคร

ปัจจุบันนี้กรุงเทพมหานครมีพื้นที่ทั้งสิ้น 1,568.737 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ด้านตะวันตกของกรุงเทพมหานครหรือฝั่งธนบุรีมีพื้นที่เพียง 450.119 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็น 28.69 % ของพื้นที่ทั้งหมด ประกอบด้วยเขตการปกครอง 9 เขต แบ่งออกเป็น

- เขตชั้นใน 3 เขต คือ เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขตบางกอกใหญ่
- เขตชั้นกลาง 3 เขต คือ เขตบางกอกน้อย เขตภาษีเจริญ เขตราษฎร์บูรณะ
- เขตชั้นนอก 3 เขต คือ เขตบางขุนเทียน เขตตลิ่งชัน เขตหนองแขม

จากการพิจารณาข้อมูลในระดับเขต เฉพาะพื้นที่ฝั่งตะวันตก จะเห็นว่าการใช้ที่ดินในแต่ละเขตแตกต่างกันอย่างชัดเจน ในเขตชั้นในซึ่งมีพื้นที่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา การใช้ที่ดินส่วนใหญ่จะเป็นการใช้ที่ดินเพื่อประกอบการค้าและเป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากกว่าการใช้ประโยชน์อย่างอื่น ซึ่งแตกต่างกับเขตที่อยู่รอบนอกห่างออกไป พื้นที่ส่วนใหญ่จะยังคงเป็นพื้นที่เกษตรกรรม และที่ว่างหรือเป็นที่อยู่อาศัยเบาบาง

จากตารางที่ 12 เราสามารถจะเปรียบเทียบการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ของพื้นที่ในด้านตะวันตกของกรุงเทพมหานครได้ดังนี้

บริเวณเกษตรกรรม

ในด้านตะวันตกของกรุงเทพมหานคร มีพื้นที่เกษตรกรรมคิดเป็นร้อยละ 83.4 ของพื้นที่ทั้งหมด เมื่อพิจารณาข้อมูลในระดับเขตจะเห็นว่า เขตบางขุนเทียนเป็นเขตที่มีพื้นที่ซึ่งเป็น ที่ว่าง สวน และทุ่งนา มากที่สุดคือร้อยละ 46.13 ของพื้นที่ที่เป็นทุ่งนา สวน และที่ว่างของฝั่งธนบุรีทั้งหมด รองลงมาได้แก่ เขตตลิ่งชัน เขตภาษีเจริญ และเขตหนองแขม ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 20.95, 10.79 และ 10.45 ตามลำดับ ส่วนในเขตบางกอกใหญ่นั้นกล่าวได้ว่า แทบจะไม่มีพื้นที่เกษตรกรรมเหลืออยู่เลย คือ มีเพียงร้อยละ 0.01 หรือประมาณ 17.48 ไร่ เท่านั้น ดังนั้น ในเขตรอบนอกซึ่งได้แก่ เขตบางขุนเทียน เขตตลิ่งชัน เขตภาษีเจริญ เขตหนองแขม และเขตราษฎร์บูรณะนั้น ที่ส่วนใหญ่ยังเป็นเกษตรกรรมอยู่ การทำนา ทำสวนผลไม้ยังเป็นอาชีพที่สำคัญของประชากรโดยทั่วไป

บริเวณที่อยู่อาศัย

เมื่อพิจารณาถึงการใช้ที่ดินในการอยู่อาศัยจะเห็นว่า พื้นที่ซึ่งเป็นที่พักอาศัย รวมทั้งบ้านที่รวมกันหนาแน่นคิดเป็นร้อยละ 11.96 ของพื้นที่ทั้งหมด ที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากกว่าร้อยละ 90 อยู่ในเขตธนบุรี บางกอกใหญ่ และคลองสาน ตามลำดับ ส่วนที่เหลือทั้งหมดอีกประมาณร้อยละ 6.8 อยู่ในเขตบางกอกน้อย อาจสรุปได้ว่า บริเวณที่อยู่อาศัยหนาแน่นจะอยู่ในเขตชั้นในของพื้นที่ ส่วนเขตรอบนอกออกไปจะเป็นบริเวณที่อยู่อาศัยเบาบางหรือเป็นบ้านพักอาศัยทั่วไป

บริเวณอุตสาหกรรม

พื้นที่ที่ใช้เพื่อการอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตราษฎร์บูรณะ คือ ร้อยละ 30.6 รองลงไปได้แก่ เขตภาษีเจริญ เขตหนองแขม และเขตบางขุนเทียน คิดเป็นร้อยละ 25.1, 17.5 และ 15.5 ตามลำดับ อุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็กมีจำนวนคนงานไม่มากนัก พื้นที่ที่ใช้เพื่ออุตสาหกรรมของฝั่งธนบุรีประมาณร้อยละ 88.7 อยู่ใน 4 เขตดังกล่าว ส่วนการใช้ที่ดินเพื่อเป็นคลังสินค้า จะพบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งอยู่ในเขตราษฎร์บูรณะ รองลงไปได้แก่ เขตธนบุรี และเขตภาษีเจริญ คือประมาณร้อยละ 19.83 และ 13.21 ตามลำดับ

บริเวณการค้า

บริเวณที่เป็นร้านค้ามีมากที่สุดในเขตบางกอกน้อย คิดเป็นร้อยละ 20.9 นอกจากนี้ เขตที่มีบริเวณการค้ามากได้แก่ เขตธนบุรี คลองสาน บางกอกใหญ่ ราชบุรีบูรณะ และภาษีเจริญ เนื่องจากเป็นเขตที่มีการคมนาคมติดต่อกับฝั่งพระนครอย่างสะดวกโดยมีสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาที่สำคัญ 5 สะพาน คือ สะพานกรุงธน สะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า สะพานพระพุทธยอดฟ้า สะพานกรุงเทพ และสะพานสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (สะพานสาทร) ประกอบกับในเขตชั้นในนี้เป็นที่ตั้งของพระราชวังเดิมในสมัยกรุงธนบุรี บริเวณที่เป็นย่านการค้าที่เด่นชัดในเขตดังกล่าวได้แก่ วงเวียนใหญ่

ตารางที่ 12 การใช้ที่ดินของฝั่งธนบุรี พ.ศ. 2522 แยกตามรายเขต

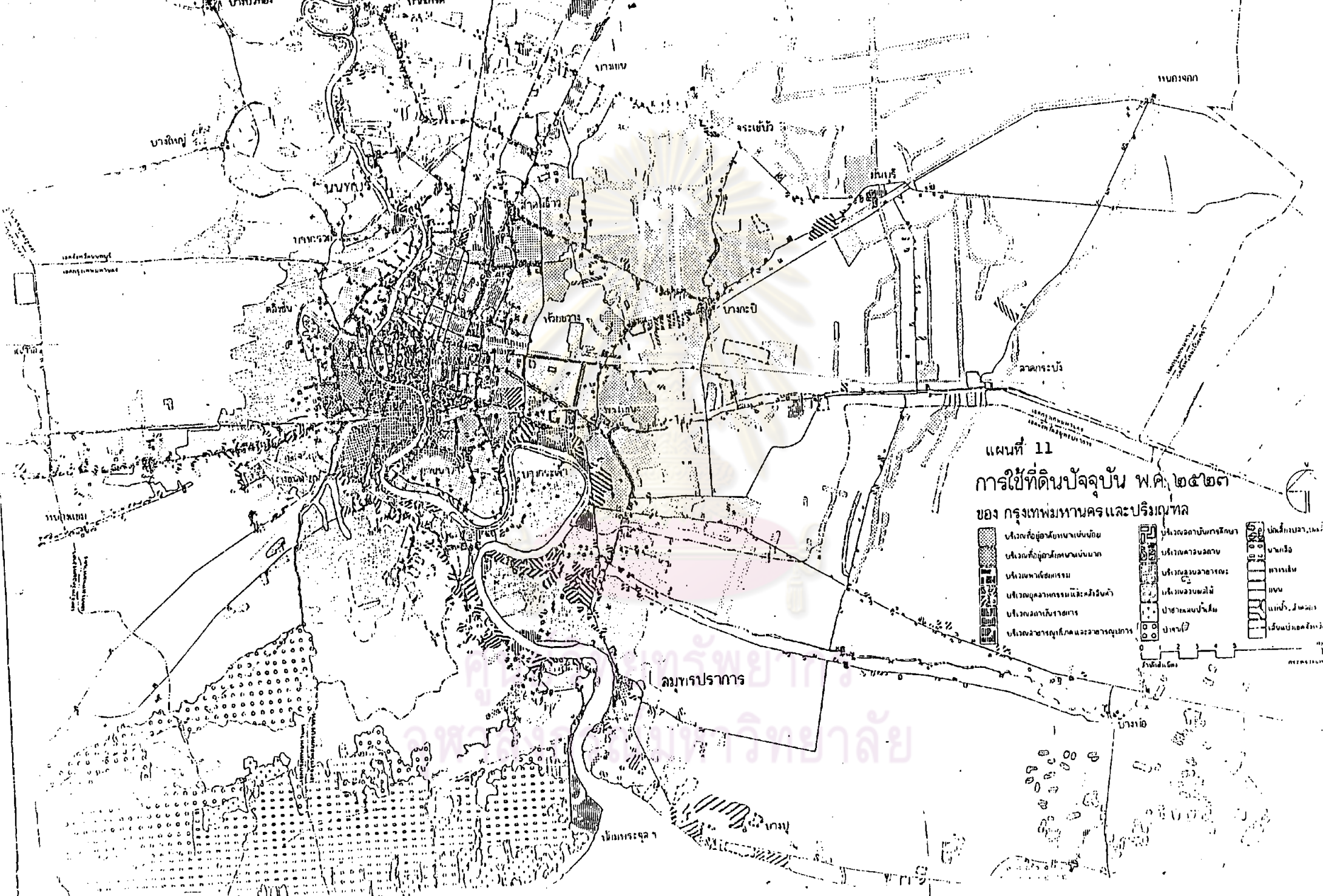
รวมฝั่งธนบุรี	เขต การใช้ที่ดิน	ธนบุรี	คลองสาน	บางกอกน้อย	บางกอกใหญ่	ภาษีเจริญ	บางขุนเทียน	ตลิ่งชัน	ราษฎร์บูรณะ	หนองแขม	หมายเหตุ
598.82	คลังสินค้า	118.75	71.87	5.65	-	79.11	15.63	-	304.69	3.12	1. พื้นที่ที่เป็นที่พักอาศัย
100.0	ร้อยละ	19.83	12.00	0.95	-	13.21	2.61	-	50.88	0.52	รวมทั้งบ้านที่รวม
1,446.24	สถานที่ราชการ	148.44	78.13	144.64	90.63	42.19	612.51	3.13	-	26.57	กันหนาแน่น คิดเป็น
100.0	ร้อยละ	10.26	5.40	30.74	6.27	2.92	42.35	0.22	-	1.84	ร้อยละ 11.96
25,940.6	บ้านพักอาศัย	300.01	-	6,842.44	703.13	6,468.80	2,753.14	513.69	3,812.51	4,546.88	ของพื้นที่ฝั่งธนบุรี
100.0	ร้อยละ	1.15	-	26.38	2.71	24.94	10.61	1.98	14.70	17.53	ทั้งหมด
7,711.33	บ้านรวมกันหนาแน่น	2,812.53	2,101.57	531.6	2,265.63	-	-	-	-	-	2. พื้นที่ที่เป็นที่ว่าง
100.0	ร้อยละ	36.47	27.26	6.89	29.38	-	-	-	-	-	สวน หุ่นา คิดเป็น
3,686.86	ร้านค้าทั่วไป	525.01	423.44	771.96	382.81	482.83	350.02	14.06	609.38	127.35	ร้อยละ 83.4
100.0	ร้อยละ	14.24	11.49	20.94	10.38	13.10	9.49	0.38	16.53	3.45	ของพื้นที่ฝั่งธนบุรี
292.1	ปะปา ไฟฟ้า โทรศัพท์	-	-	229.6	-	-	-	-	39.06	23.44	ทั้งหมด
100.0	ร้อยละ	-	-	78.60	-	-	-	-	13.37	8.03	
1,374.66	รถ โบลต์ ผังศพ	264.56	142.49	286.98	191.88	189.07	121.89	79.67	93.75	34.37	
100.0	ร้อยละ	19.24	8.18	20.88	13.96	13.75	8.87	5.80	6.82	2.50	
1,355.92	โรงเรียน วิทยาลัย	150.50	73.45	163.95	117.19	226.58	157.81	11.74	345.31	109.39	
100.0	ร้อยละ	11.09	5.42	12.09	8.64	16.71	11.63	0.87	25.47	8.08	

ตารางที่ 12 การใช้ที่ดินของผังธนบุรี พ.ศ. 2522 แยกตามรายเขต (ต่อ)

รวมผังธนบุรี	การใช้ที่ดิน	เขต	ธนบุรี	คลองสาน	บางกอกน้อย	บางกอกใหญ่	ภาษีเจริญ	บางขุนเทียน	ตลิ่งชัน	ราชบุรีพุมะ	หนองแขม	หมายเหตุ
3,524.79	โรงงานอุตสาหกรรม		92.19	128.73	62.85	93.75	885.95	548.80	15.63	1,079.69	617.20	
100.0	ร้อยละ		2.64	3.65	1.78	2.66	25.13	15.56	0.44	30.63	17.51	
127.19	สวนสาธารณะ		-	-	-	-	1.56	-	-	125.0	0.63	
100.0	ร้อยละ		-	-	-	-	1.22	-	-	98.28	0.50	
359.38	สสัฒ		-	-	-	-	-	359.38	-	-	-	
100.0	ร้อยละ		-	-	-	-	-	100.0	-	-	-	
234,675.38	ที่ว่าง ลาน หุ่นา		979.26	792.20	5,225.33	17.48	25,338.28	108,303.32	49,173.33	20,386.86	24,595.84	
100.0	ร้อยละ		0.41	0.34	2.23	0.01	10.79	46.13	20.95	8.69	10.45	
281,229.79			5,391.25	3,781.88	14,565.0	3,862.50	33,714.37	113,222.50	49,811.25	26,796.25	30,084.39	

หมายเหตุ

๑. ที่มา กองผังเมืองรวม สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
๒. สสัฒอยู่บรีเวณริมถนนเอกชัย ในแขวงบางขุนเทียน สันนิษฐานว่าคนที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นคนงานและครอบครัวที่ทำงานอยู่ในโรงงานอุตสาหกรรมในบรีเวณนั้น

แผนที่ 11
การใช้ที่ดินปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๒๓
ของ กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

	บริเวณที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย		บริเวณสถาบันการศึกษา		พื้นที่การเกษตร
	บริเวณที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก		บริเวณสวนสาธารณะ		น้ำท่วม
	บริเวณพาณิชยกรรม		บริเวณสวนสาธารณะ		แม่น้ำ, ลำคลอง
	บริเวณอุตสาหกรรมและคลังสินค้า		บริเวณสวนผลไม้		เส้นเขตเมือง
	บริเวณสถาบันราชการ		ป่าชุมชน		
	บริเวณราชการพิเศษและราชการทหาร		ป่าสงวน		

ลุมพินี

ปทุมธานี

บางกอก

มาตรา 1:100,000

ดาวคะนอง สามแยกไฟฉาย พรานนก สีแยกบ้านแขก ตลาดกรุงธน เป็นต้น

บริเวณพื้นที่อื่น ๆ

พื้นที่ในส่วนนี้ได้แก่ การใช้ที่ดินในลักษณะของสถานที่ราชการ สถานศึกษา ศาสนสถาน ก็มีการกระจายอยู่โดยทั่วไป และเมื่อเปรียบเทียบในแต่ละเขตด้วยกัน จะพบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่เหล่านี้ยังอยู่ในเขตชั้นในทั้งนี้เนื่องจากความเจริญรุ่งเรืองในอดีต ส่วนสวนสาธารณะนั้นได้แก่ สวนอนุสรณ์ ซึ่งอยู่ในเขตราษฎร์บูรณะ และอาจกล่าวได้ว่าการใช้ที่ดินของฝั่งธนบุรีนั้นแบ่งเป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ เขตชั้นในได้แก่ เขต อนุบุรี คลองสาน บางกอกใหญ่ และบางกอกน้อย เป็นเขตพาณิชยกรรม ส่วนพื้นที่ ซึ่งอยู่ถัดออกมา เป็น เขตชั้นกลางซึ่ง เชื่อมระหว่าง เขตชั้นในกับ เขตชานเมืองรอบนอกนั้น มีการใช้พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรม ซึ่งได้แก่ เขตราษฎร์บูรณะ ภาษีเจริญ และ พื้นที่บางส่วนของ เขตบางขุนเทียน ส่วนเขตชานเมืองชั้นนอกสุดคือ เขตบางขุนเทียน คลิ่งชัน หนองแขม และภาษีเจริญ พื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นเกษตรกรรม

ฝั่งธนบุรีนั้นมีการพัฒนาช้ากว่าฝั่งพระนคร อาจเป็นเพราะได้รับการส่งเสริม ในด้านการคมนาคมขนส่งและระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการน้อยกว่า แต่อย่างไรก็ตาม ความเป็นเมืองในฝั่งธนบุรีได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วง 20 ปีส่ง มานี้ สาเหตุสำคัญดังที่ทราบกันอยู่แล้ว คือ เรื่องของการปรับปรุงทางด้านการคมนาคม ขนส่ง โดยเฉพาะสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา เริ่มมีการสร้างสะพาน "ปฐมบรมราชา นุสรณ์" (สะพานพุทธยอดฟ้า) ขึ้นเป็นแห่งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2472 และเปิดให้ใช้การ ได้เมื่อ พ.ศ. 2475 เป็นการเชื่อมทางสัญจรทางบกระหว่างฝั่งพระนครกับฝั่งธนบุรี ให้ติดต่อกันได้สะดวกแทนการใช้เรือ เช่นในรัชกาลก่อน การสร้างสะพานพุทธฯ จึงทำให้ ความเจริญแผ่ขยายเข้าไปทางฝั่งธนบุรีได้รวดเร็วขึ้น ได้มีการตัดถนนเพิ่มขึ้นมาก มี ร้านค้าและย่านพักอาศัยแทรกอยู่ในสวนผลไม้แถบนี้มากขึ้นกว่าแต่ก่อน

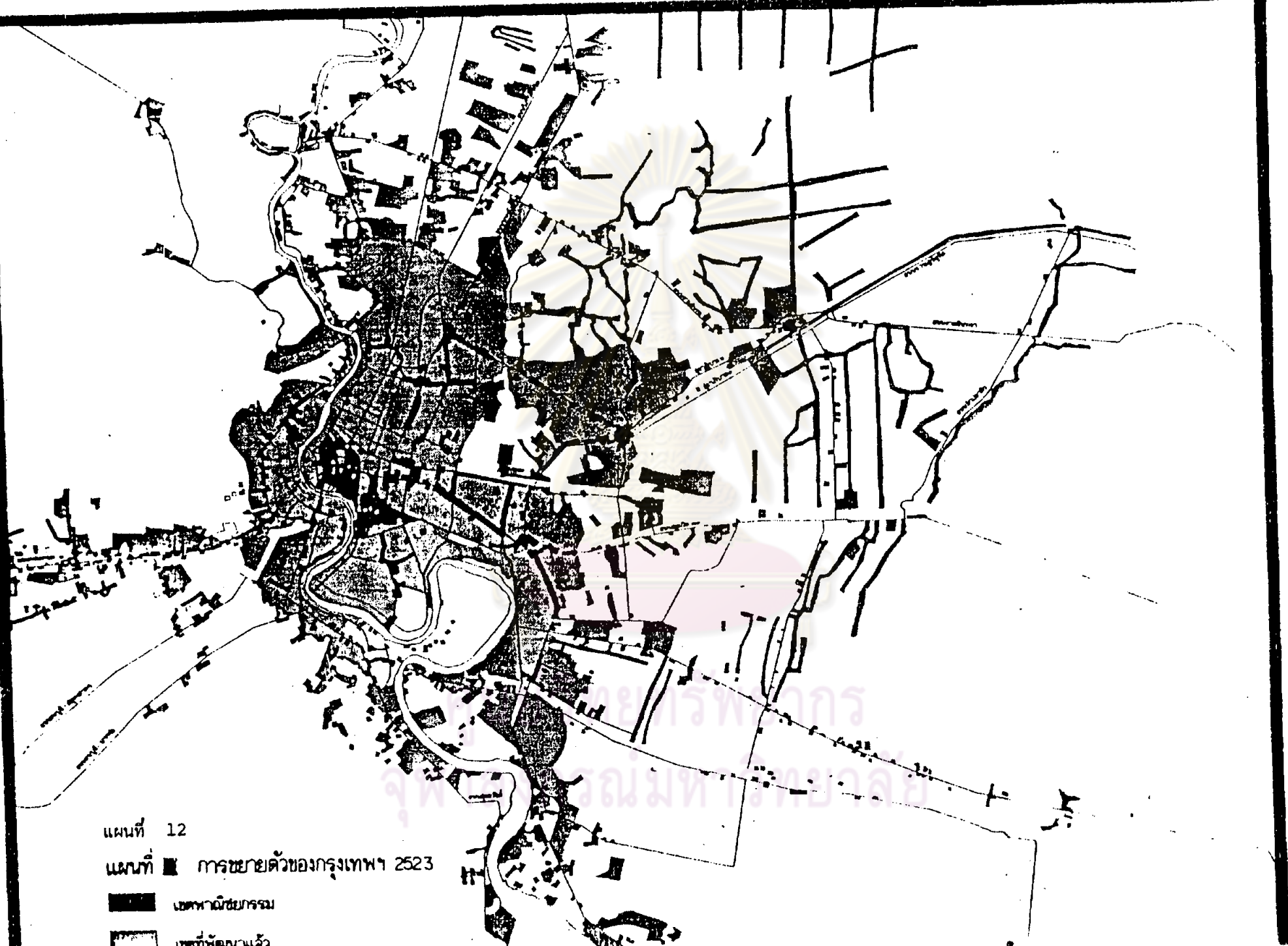
แผนที่ 12 และ 13 แสดงให้เห็นถึงระยะแห่งการเปลี่ยนแปลงและระยะพัฒนา ได้แก่ ช่วงระยะเวลาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา โดยเฉพาะหลังปี พ.ศ. 2501 - 2514 กรุงเทพฯ มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว เป็นศูนย์กลางความเจริญและวัฒนธรรม ประชากรทุกภาคอพยพเข้ามาศึกษาทำงานทำในเมือง การใช้ที่ดินหนาแน่นผสมผสานกันระหว่างอาคารบ้านเรือน โรงงานอุตสาหกรรม อาคารที่ทำการของรัฐและย่านการค้าที่เกิดขึ้นตามจุดต่าง ๆ ในระยะนี้การใช้ที่ดินเริ่มขยายไปทางฝั่งธนบุรี เพราะจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นย่อมต้องการใช้พื้นที่มากขึ้น ศักยภาพการขยายตัวหนาแน่นมากขึ้นบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และไปตามแถวถนนประชาธิปไตยที่ตัดตรงไปจากสะพานพุทธ

ภายหลังการสร้างสะพานพุทธยอดฟ้า ดัดถนนประชาธิปไตย ถนนสมเด็จพระเจ้าตากสิน ถนนสมเด็จพระเจ้าพระยา ถนนลาดหญ้า ถนนเจริญนคร ซึ่งเป็นถนนเลียบริมแม่น้ำเจ้าพระยาขนานกับถนนเจริญกรุงทางฝั่งพระนคร โดยเฉพาะถนนเพชรเกษมซึ่งทำให้ธนบุรีสามารถติดต่อกับจังหวัดทางภาคตะวันตกและภาคใต้ได้ และถนนจรัลสนิทวงศ์ ซึ่งเป็นถนนสำคัญสายแรกที่ทำให้การคมนาคมภายในธนบุรีสะดวกยิ่งขึ้น โดยเชื่อมถึงสะพานพระราม 6 แล้วออกจังหวัดนนทบุรี

เขตบางขุนเทียน เป็นเขตการปกครองใต้สุดของเขตธนบุรี เป็นเขตเกษตรที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินดังต่อไปนี้

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน เขตบางขุนเทียน

การใช้ที่ดินในเขตบางขุนเทียนสามารถศึกษาย้อนกลับไปในอดีตได้ ดังปี พ.ศ. 2510 และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับการใช้ที่ดินในปี พ.ศ. 2522 - 23 แล้วจะทำให้เราสามารถมองเห็นภาพในการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของเขตบางขุนเทียนได้ เมื่อพิจารณาสัดส่วนการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมในปี 2510 จะเห็นได้ว่าเขตบางขุนเทียนเกือบทั้งหมดเป็นบริเวณเกษตรกรรม คือ ที่ดินซึ่งเป็นที่ว่าง สวน และทุ่งนา มีขนาด 111,925.7 ไร่ จากจำนวนพื้นที่ทั้งหมด 113,222.5 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 98.8

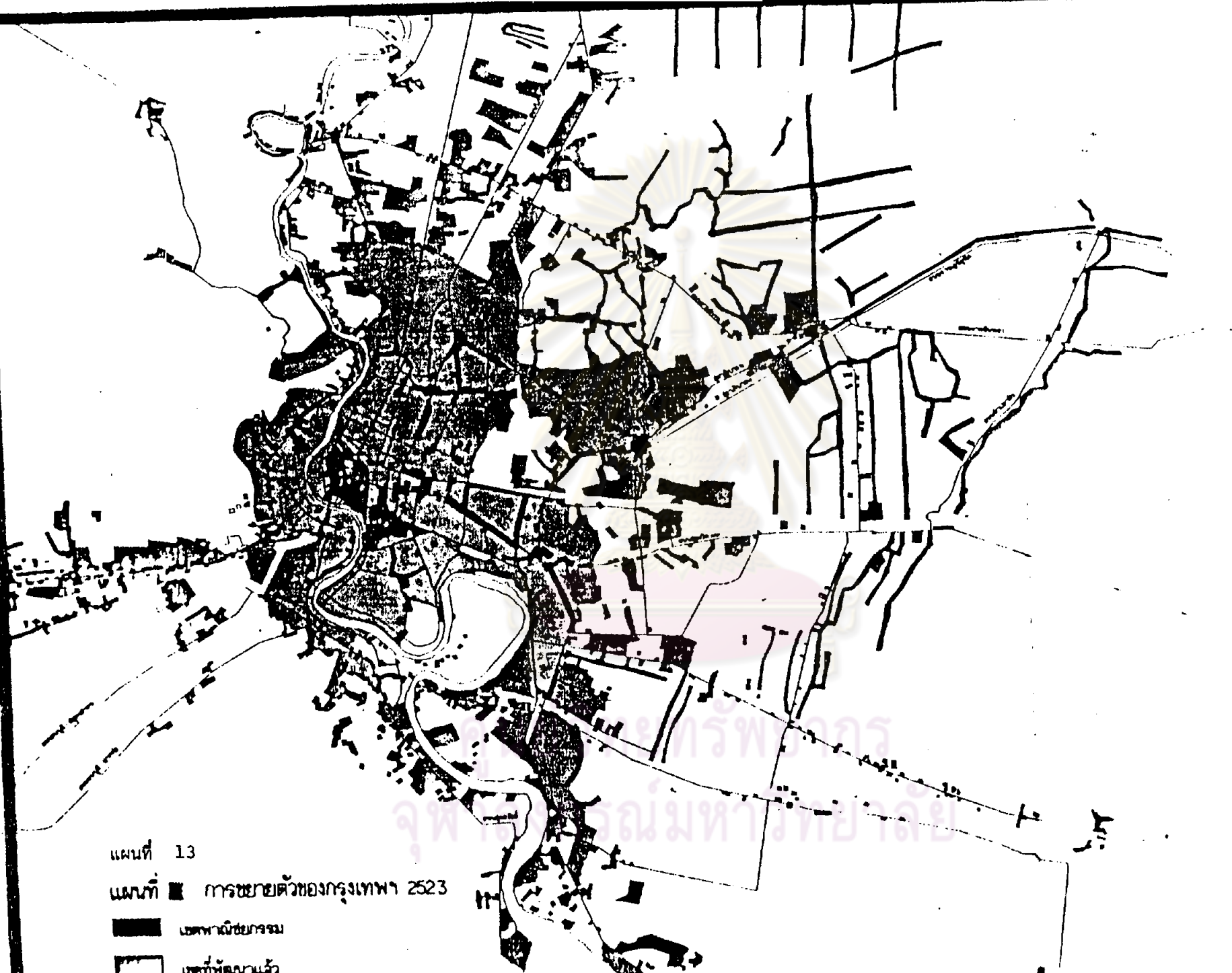

แผนที่ 12

แผนที่ ■ การขยายตัวของกรุงเทพฯ 2523

■ เขตพาณิชย์กรรม

■ เขตที่พัฒนาแล้ว

แผนที่ 13

แผนที่ ■ การขยายตัวของกรุงเทพฯ 2523

■ เขตพาณิชย์กรรม

□ เขตที่พัฒนาแล้ว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

และในปี 2522 บริเวณดังกล่าวได้ลดลงเหลือ 108,263.7 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 95.6¹ เมื่อดูตัวเลขการใช้ที่ดินซึ่งวัดจากแผนที่การใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2523 มาตราส่วน 1 : 50,000 (ดูตารางที่ 15) จะเห็นว่าพื้นที่เกษตรกรรมเขตบางขุนเทียนมีจำนวน 96,660 ไร่ หรือร้อยละ 83.35 ส่วนพื้นที่ว่าง มีจำนวน 11,343.75 ไร่ หรือร้อยละ 10.02 ซึ่งเมื่อรวมพื้นที่เกษตรกรรมและที่ว่างแล้ว ก็มีจำนวนใกล้เคียงกับตัวเลขของสำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ยิ่งไปกว่านั้นถ้าเราศึกษาจากข้อมูลด้านเกษตรของเขตบางขุนเทียนเป็นรายปีเท่าที่ข้อมูลจะอำนวยให้ (ดูตารางที่ 17) ซึ่งจะกระทำได้ตั้งแต่ปี 2510 จนถึงปี 2523 เราจะพบว่าการใช้ที่ดินเกษตรกรรมได้ลดน้อยลงอย่างสม่ำเสมอ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และการเปลี่ยนแปลงนี้ได้เป็นไปอย่างช้า ๆ คือในช่วงระยะเวลา 12 ปีที่ผ่านมา พื้นที่เกษตรกรรมของเขตบางขุนเทียนลดน้อยลงไปร้อยละ 3.2 คิดเป็นเนื้อที่ก็เพียง 3,622 ไร่ (ดูตารางที่ 16)

ศูนย์วิทยพัทยาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ไร่ปี 10 กับ 22 เนื่องจากเป็นข้อมูลชุดเดียวกัน

หมายเหตุ จากตารางที่ 17 พื้นที่เกษตรกรรมของเขตบางขุนเทียนลดน้อยลงตั้งแต่ปี 2510 ถึง 2523 โดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 3.2 เท่ากับตารางที่ 16

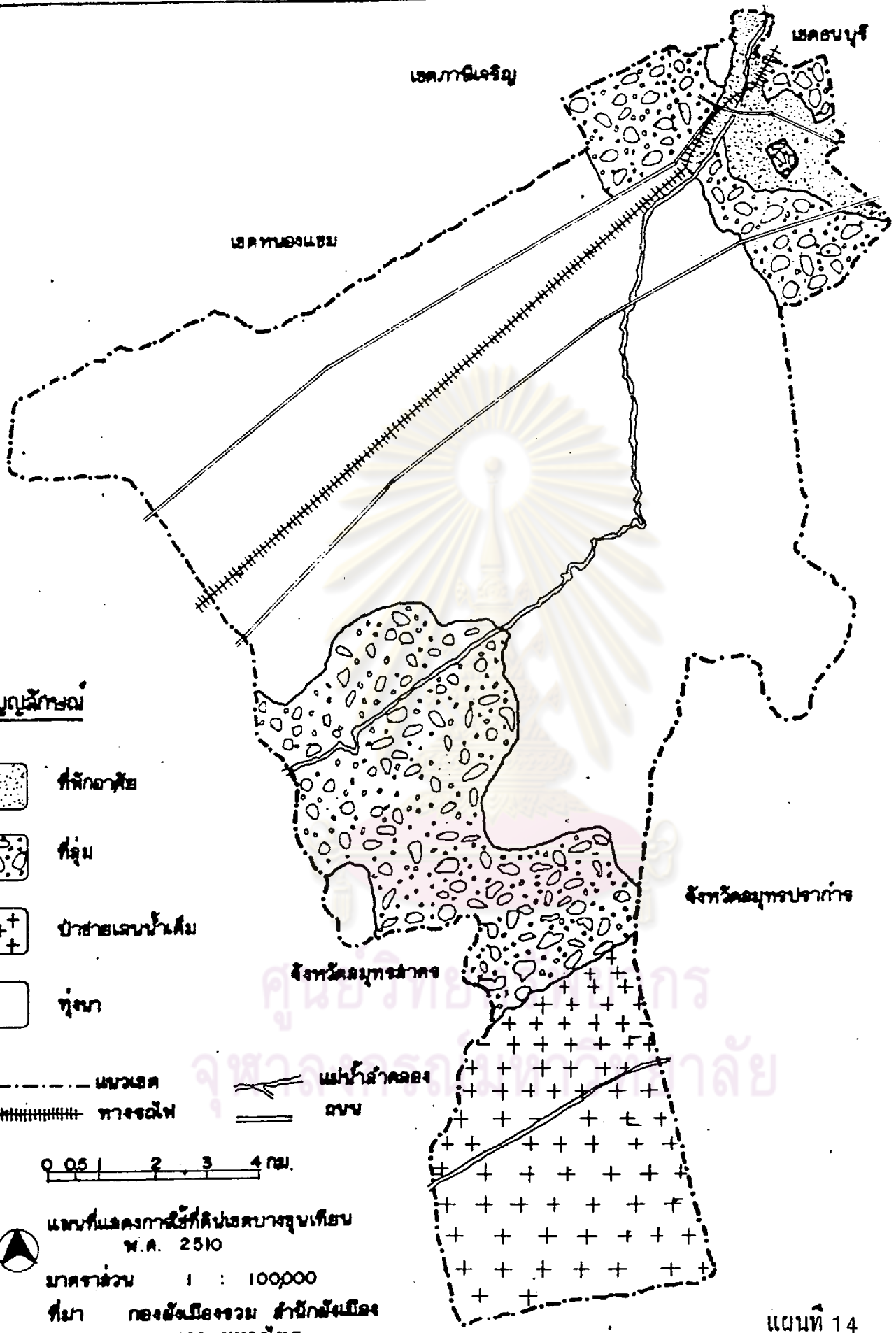
ตารางที่ 13 แสดงการใช้ที่ดินเขตบางขุนเทียน ปี 2510

การใช้ที่ดิน	ไร่	ร้อยละ
1. คลังสินค้า	12.5	0.01
2. สถานที่ราชการ สถาบัน	-	-
3. บ้านพักอาศัย	673.3	0.6
4. บ้านรวมกันหนาแน่น	133.0	0.1
5. ร้านค้าทั่วไป	101.5	0.1
6. ประปา ไฟฟ้า โทรศัทพ์	-	-
7. วัด โบสถ์ ที่ฝังศพ	110.9	0.1
8. โรงเรียน วิทยาลัย	78.1	0.07
9. โรงงานอุตสาหกรรม	187.7	0.2
รวม	1,297.0	1.2
10. ที่ว่าง สวน หุ่นา	111,925.7	98.8
รวม	113,222.50	100.0

ที่มา : กองผังเมืองรวม สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ จำนวนพื้นที่ได้จากการวัด แผนที่ การใช้ที่ดิน

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัญลักษณ์การชน

- ที่สึกกร่อน
- ที่ขุม
- ป่าชายเลนน้ำเค็ม
- ทุ่งนา

- แนวเขต
- ทางรถไฟ
- แม่น้ำลำคลอง
- ถนน

0 0.5 2 3 4 กม.

แผนที่แสดงการใช้ที่ดินเขตบางซุงเหนือ
พ.ศ. 2510
มาตราส่วน 1 : 100,000
ที่มา กองผังเมืองรวม สำนักผังเมือง
กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 14 แสดงการใช้ที่ดินเขตบางขุนเทียน ปี พ.ศ. 2522

การใช้ที่ดิน	ไร่	ร้อยละ
1. คลังสินค้า	15.63	0.01
2. สถานที่ราชการ สถาบัน	612.51	0.54
3. บ้านพักอาศัย	2,753.14	2.43
4. บ้านร่วมกันหนาแน่น	359.38	0.32
5. ร้านค้าทั่วไป	350.02	0.31
6. ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์	-	-
7. รัศ โบลต์ ที่ฝังศพ	121.89	0.11
8. โรงเรียน วิทยาลัย	157.81	0.14
9. โรงงานอุตสาหกรรม	548.8	0.48
รวม	4,919.18	4.34
10 ที่ว่าง สวน ทุ่งนา	108,303.32	95.65
รวม	113,222.50	100.0

ที่มา : กองผังเมืองรวม สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 15 การใช้ที่ดินเขตบางขุนเทียน พ.ศ. 2523

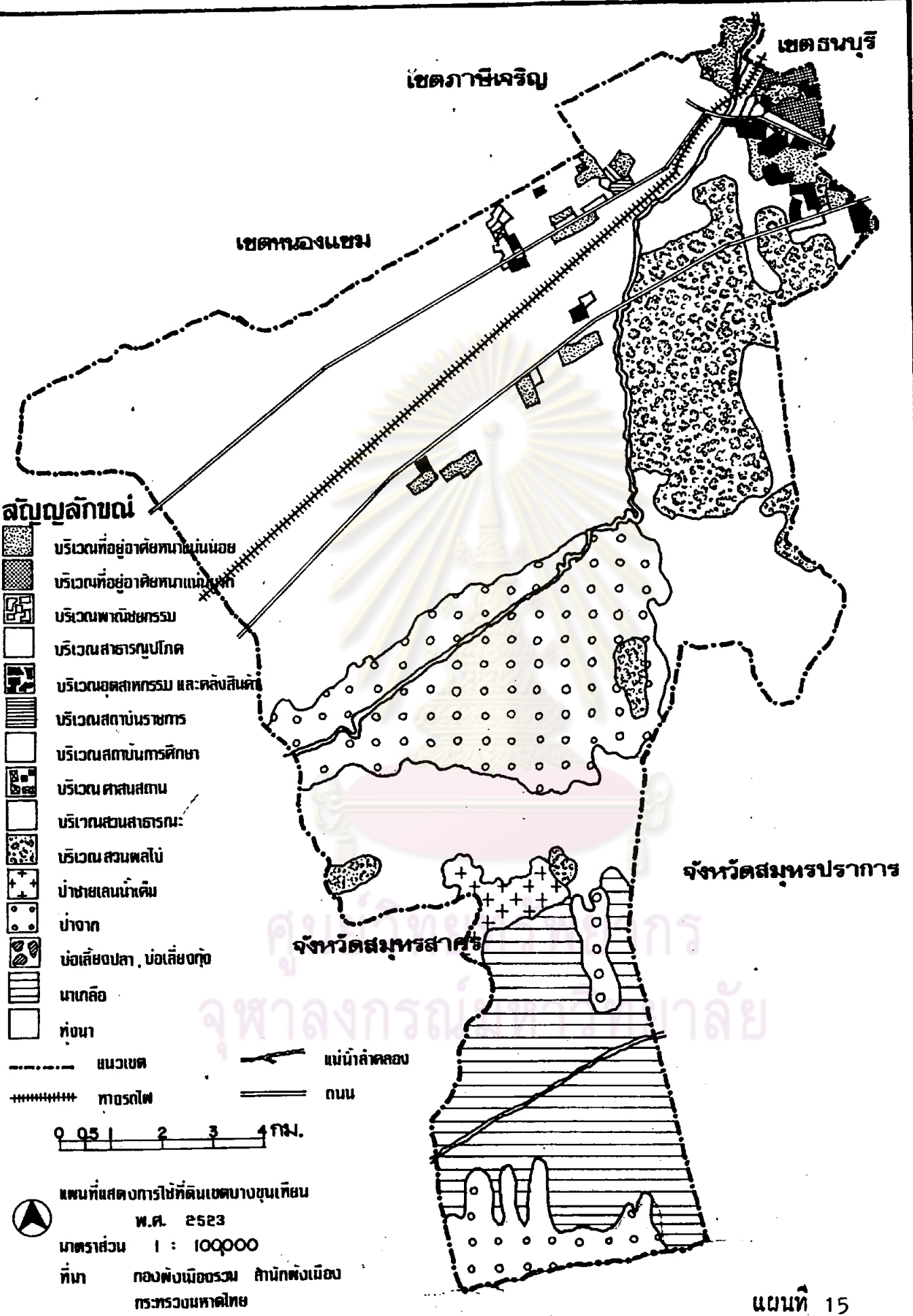
การใช้ที่ดิน	ไร่	ร้อยละ
1. บ้านพักอาศัย	2,578.12	2.28
2. ร้านค้าทั่วไป	796.87	0.70
3. อุตสาหกรรม	937.5	0.83
4. เกษตรกรรม	96,660.0	83.35
5. ที่ว่าง	11,343.75	10.02
6. สถานที่ราชการ	593.75 *	0.52
7. สาธารณูปโภค / สาธารณูปการ	-	-
8. โกดังสินค้า	312.5	0.27
9. สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	37.5	0.03
รวม	113,260.0	100.0

ที่มา : กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

(วัดจากแผนที่การใช้ที่ดิน พ.ศ. 2523 มาตรฐาน 1 : 50,000)

หมายเหตุ : พื้นที่รวมทั้งเขตไม่เท่ากับตัวเลขของสำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

ศูนย์วิจัยทรัพย์สิน
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 16 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน
ปี พ.ศ. 2510 และ 2522

การใช้ที่ดิน	พ.ศ. 2510	พ.ศ. 2522	เพิ่ม/ลด	การเปลี่ยนแปลง (%)
1. คลังสินค้า	12.5	15.6	3.1	24.8
2. สถานที่ราชการ	-	612.5	-	-
3. บ้านพักอาศัย	673.3	2,753.1	2,079.8	308.9
4. บ้านรวมกันหนาแน่น	133.0	359.4	226.4	170.2
5. ร้านค้าทั่วไป	101.5	350.0	248.5	244.8
6. ประปา ไฟฟ้า โทรศัทพ์	-	-	-	-
7. วด โบสถ์ ที่ฝังศพ	110.9	121.9	11.0	9.9
8. โรงเรียน วิทยาลัย	78.1	157.8	79.7	102.0
9. โรงงานอุตสาหกรรม	187.7	548.8	361.1	192.4
รวม	1,297.0	4,919.2	3,622.2	279.3
10. ที่ว่าง สวน หุ่นา	111,925.7	108,303.3	-3,622.4	-3.2
รวม	113,222.5	113,222.5		

ที่มา : จากตารางที่ 12 และ 13

ตารางที่ 17 การใช้พื้นที่เกษตรกรรม เปรียบเทียบกับพื้นที่นอก เกษตรกรรมในเขตบางขุนเทียน

ปี	พื้นที่ทั้งหมด	พื้นที่เกษตร		พื้นที่นอกเกษตร		% การเปลี่ยนแปลง	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	พื้นที่เกษตร	พื้นที่นอกเกษตร
2510	113,222.5	111,925.7	98.8	1,297	1.1	-	-
2515	113,222.5	110,716	97.8	2,506	2.2	-1.1	93.2
2519/20	113,222.5	99,700	88.1	13,522	11.9	-9.9	439.5
2521/22	113,222.5	99,664	88.02	13,558	11.98	-0.04	0.3
2522/23	113,222.5	94,159	83.2	19,063	16.8	-5.5	40.6

ที่มา : รายงานสถิติการเกษตร ที่ว่าการเขตบางขุนเทียน

หมายเหตุ พื้นที่เกษตรปี 2510 มาจากสำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในส่วนของพื้นที่นอกเกษตรที่เพิ่มขึ้นจะพบว่าในระยะเวลาเดียวกัน เขตบางขุนเทียนมีการใช้ที่ดินนอกเกษตรเพิ่มขึ้นถึง 279.3 % โดยพื้นที่ซึ่งเป็นที่พักอาศัยเพิ่มขึ้นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 308.9 รองลงมาคือ พื้นที่เพื่อการพาณิชย์กรรมและโรงงานอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ 244.8 และ 192.4 ตามลำดับ

นอกจากนี้ การลดลงของพื้นที่เกษตรและการเพิ่มขึ้นของพื้นที่เมือง ยังแสดงให้เห็นจากตารางที่ 17 จะเห็นได้ว่า พื้นที่เกษตรมีจำนวนลดลงอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในทางตรงข้าม พื้นที่เมืองก็มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปีในอัตราที่สูงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2519/20 การใช้ที่ดินได้เพิ่มจากปี 2515 เฉลี่ยถึงปีละ 87.9 % เนื่องจากถนนบุรี - ปากท่อ ซึ่งเป็นถนนสายสำคัญได้เปิดใช้ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2516 โดยเชื่อมคั่นระหว่างถนนสุขสวัสดิ์ในกรุงเทพมหานคร กับทางหลวงแผ่นดินสายเพชรเกษม ในเขตอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรีเข้าด้วยกัน ซึ่งทำให้เขตบางขุนเทียน

สามารถติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและกรุงเทพมหานครได้สะดวก และรวดเร็วยิ่งขึ้น และส่งผลให้มีการใช้ที่ดินนอกเกษตรเพิ่มขึ้นสูงมาก

เมื่อมาพิจารณาการใช้ที่ดินนอกเกษตรในรายละเอียดแล้วจะสามารถเห็นได้ถึงสภาวะความเป็นเมือง (Process of urbanization) ซึ่งกำลังรุกล้ำพื้นที่เกษตรกรรมได้อย่างชัดเจน พื้นที่เหล่านี้แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ซึ่งเราจะนำมาพิจารณาในรายละเอียดได้ 3 ประเภท คือ บริเวณอุตสาหกรรม บริเวณพาณิชยกรรม และบริเวณที่อยู่อาศัย

รายละเอียดการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เมือง

บริเวณอุตสาหกรรม

สำหรับการใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมในเขตบางขุนเทียนนั้น ได้เพิ่มจำนวนขึ้นทุกปี (ดูตารางที่ 18) ในปัจจุบันมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมดถึง 1,318 โรงงาน

โรงงานอุตสาหกรรมในเขตบางขุนเทียนส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นโรงงานขนาดเล็ก ย่อม เป็นอุตสาหกรรมในครอบครัว ไม่ได้เป็นโรงงานอุตสาหกรรมหนัก ส่วนมากตั้งปะปนอยู่ในย่านชุมชนพักอาศัย และพาณิชยกรรม ซึ่งไม่ค่อยเป็นระเบียบนัก พื้นที่ที่ใช้ในการอุตสาหกรรมคิดเป็นร้อยละ 0.8 ของพื้นที่เขตทั้งหมด ส่วนใหญ่จะเกาะกลุ่มอยู่ตามถนนสายต่าง ๆ โดยเฉพาะถนนจอมทอง ถนนเอกชัย และถนนธนบุรี - ปากท่อ

บริเวณพาณิชยกรรม

ลักษณะการใช้ที่ดินพาณิชยกรรมในเขตบางขุนเทียนนั้น จะเกิดขึ้นในบริเวณที่มีการคมนาคมสะดวก และเจริญเติบโตในบริเวณศูนย์กลางชุมชน ไม่กระจายตัวอย่างในเขตเมืองชั้นใน เนื่องจากมีจุดประสงค์หลักเพื่อเป็นแหล่งบริการประชากรในท้องถิ่นเท่านั้น สำหรับธุรกิจการค้าในเขตบางขุนเทียนนั้นอยู่ในระยะกำลังขยายตัว บริเวณชุมชนซึ่งเป็นย่านการค้าในปัจจุบันได้แก่ บริเวณสามแยกบางขุนเทียน ถนนจอมทอง

บริเวณสามแยกบางบอน ถนนเอกชัย มีลักษณะเป็นการขายอาหาร เครื่องใช้ต่าง ๆ บริเวณพาณิชยกรรมของเขตบางขุนเทียนกำลังขยายตัวไปทางบริเวณ แขวงบางบอน จอมทอง แสมคำ และบางขุนเทียน ซึ่งในอนาคตคงจะเป็นชุมชนที่หนาแน่นขึ้น ในปี 2523 พื้นที่สำหรับพาณิชยกรรมในเขตบางขุนเทียนมีอยู่ 1.275 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 0.7 ของพื้นที่เขตทั้งหมด

ตารางที่ 18 แสดงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในเขตบางขุนเทียน พ.ศ. 2512 - 2524

พ.ศ.	2512	2513	2514	2515	2516	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523	2524
จำนวน	33	103	151	337	417	535	596	664	787	880	1,133	1,315	1,318

ที่มา : กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

บริเวณที่อยู่อาศัย

บริเวณที่อยู่อาศัยในเขตบางขุนเทียนได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วงระยะเวลา 12 ปี ตั้งแต่ปี 2510 ถึงปี 2522 ได้เพิ่มขึ้นถึง 308.9 เฮกเตอร์ เนื่องจากมีการคมนาคมสะดวกขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีถนนเอกชัย ถนนธนบุรี - ปากท่อ และถนนเลียบชายฝั่งทะเลเกิดขึ้น ปัจจุบันได้มีนักจัดสรรหมู่บ้านมาประกอบกิจการในเขตบางขุนเทียนถึง 18 หมู่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในแขวงบางบอน และ แขวงแสมคำ มีเพียงหมู่บ้านเดียวที่อยู่ในแขวงบางมด นอกจากนี้ก็มีการจัดสรรที่ดินขายเป็นจำนวนมาก การใช้ที่ดินสำหรับที่อยู่อาศัยในปี 2522 มีอยู่ประมาณ 2,753.1 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.4 ของพื้นที่ทั้งหมด

ตารางที่ 19 แสดงแนวโน้มการเติบโตของโรงงานอุตสาหกรรม
ในเขตบางขุนเทียน

ปี	จำนวนโรงงาน อุตสาหกรรม	จำนวนเพิ่ม	อัตราเพิ่ม	
			% RE	% ABS
2512	33	-	-	-
2513	103	70	212.1	5.3
2514	151	48	46.6	3.6
2515	337	186	123.2	14.1
2516	417	80	23.7	6.1
2517	535	118	28.3	8.9
2518	596	61	11.4	4.6
2519	664	68	11.4	5.1
2520	787	123	18.5	9.3
2521	880	93	11.8	7.0
2522	1,133	253	28.7	19.2
2523	1,315	182	16.1	13.8
2524	1,318	3	0.2	100.0

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายละเอียดการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เกษตร

การใช้พื้นที่เกษตรกรรมในเขตบางขุนเทียนนั้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงมีการเกษตรกรรมหลายประเภท คือ ทำนา ทำสวน ปลูกผัก ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ และทำรังกุ้ง รังปลา ซึ่งจะได้วิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเกษตรกรรมแต่ละประเภทโดยละเอียดดังนี้

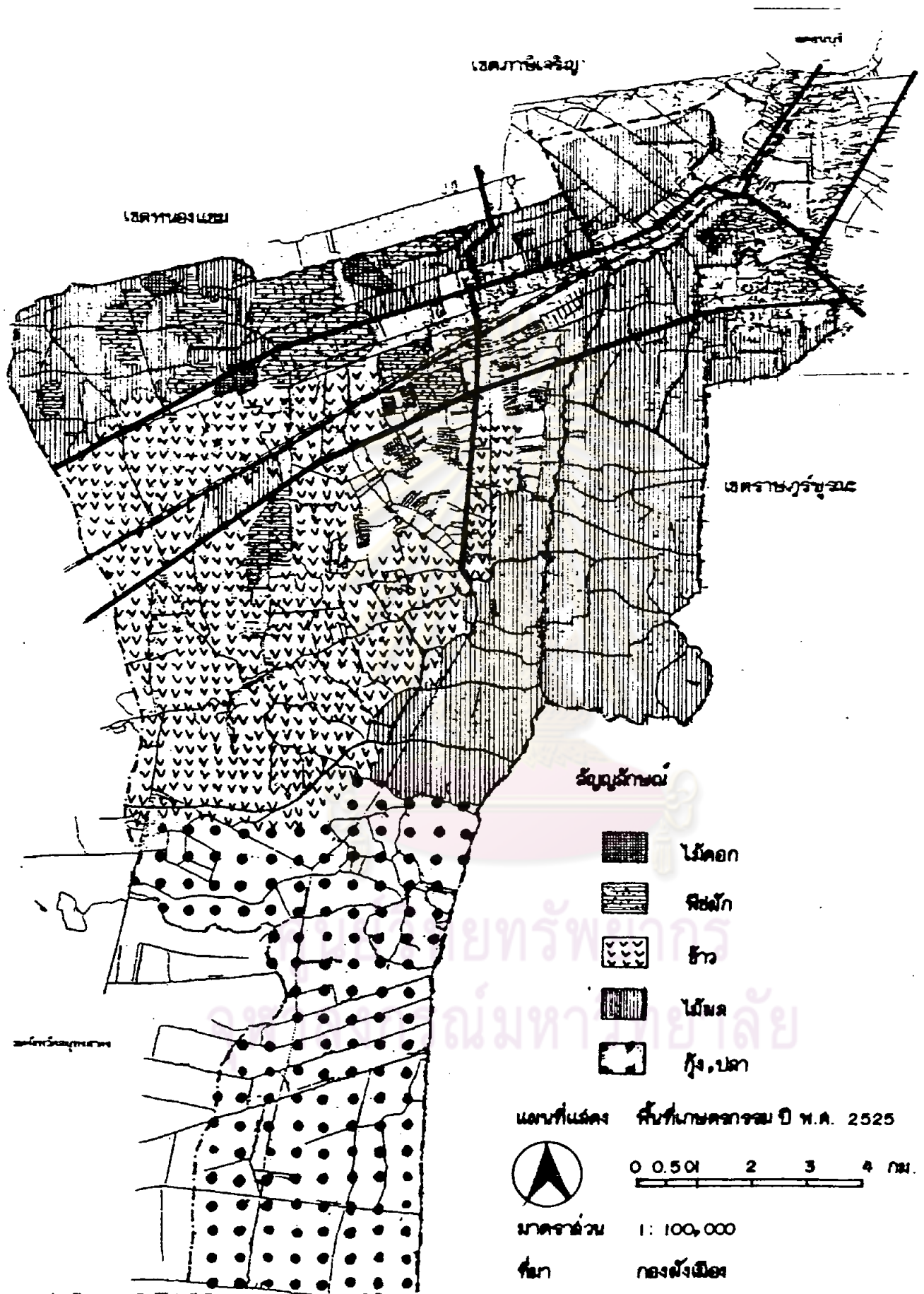
จากตารางที่ 20 แสดงให้เห็นว่าเนื้อที่ป่าไม้ซึ่งเป็นป่าชายเลนมีพืชที่สำคัญคือ โกงกาง แสม และจาก ในปี 2515 มีจำนวน 29,643 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 26.2 ของเนื้อที่ทั้งหมด ในปี 2523 เหลือเพียง 17,627 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 15.6 ของเนื้อที่เขต โดยในระยะเวลา 8 ปี เนื้อที่ป่าไม้ลดลงถึง 40.5 เปอร์เซ็นต์ ส่วนใหญ่เปลี่ยนเป็นทำรังกุ้งเนื่องจากให้ผลตอบแทนสูง

เนื้อที่ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้นนั้น มีการเปลี่ยนแปลงน้อย คือปี 2515 มีเนื้อที่ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น จำนวน 35,524 ไร่ ต่อมาปี 2523 เนื้อที่ไต่ลดลงเป็น 35,500 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.1 เท่านั้น สาเหตุที่พื้นที่ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นมีการเปลี่ยนแปลงน้อย เนื่องจากพื้นที่เขตบางขุนเทียนมีสมรรถนะของดินที่เหมาะสมกับการปลูกไม้ผลมาก ผลผลิตที่ได้จึงมีทั้งคุณภาพและปริมาณสูง เช่น ส้มเขียวหวาน เป็นต้น ทำให้เขตบางขุนเทียนมีรายได้จากผลไม้ดังกล่าวเป็นจำนวนมากในแต่ละปี เกษตรกรจึงยังคงรักษาพื้นที่ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้นไว้ ทำให้พื้นที่ดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงน้อย

สำหรับพื้นที่นาในปี 2515 มีจำนวน 22,929 ไร่ และปี 2523 ได้ลดจำนวนลงเหลือ 21,000 ไร่ คิดเป็นอัตราการเปลี่ยนแปลงประมาณร้อยละ 8.4 ส่วนพื้นที่ปลูกผักในปี 2515 มีจำนวน 1,246 ไร่ ต่อมาในปี 2523 เนื้อที่ปลูกผักได้เพิ่มขึ้นเป็น 2,960 ไร่ โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 137.5 ส่วนการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ เพิ่งจะเริ่มเมื่อประมาณปี 2522 นี้เอง โดยมีเนื้อที่ประมาณ 378 ไร่ และปี 2523 มีการปลูกเพิ่มขึ้นเป็น 921 ไร่

การใช้ที่ดินเกษตรกรรมอีกชนิดหนึ่งคือ เนื้อที่เลี้ยงสัตว์น้ำ และประมง ในปี 2515 มีพื้นที่เลี้ยงสัตว์น้ำจำนวน 21,374 ไร่ และปี 2523 เนื้อที่ลดลงเหลือ 17,072 ไร่ หรือคิดเป็นอัตราการเปลี่ยนแปลงประมาณร้อยละ 20.1 ในช่วงเวลา 8 ปี

เขตบางขุนเทียนมีการปลูกไม้ผล และพืชผักเป็นจำนวนมากชนิดด้วยกัน เช่น ส้มเขียวหวาน ส้มโอ ส้มตรา ส้มเกลี้ยง มะพร้าว มะม่วง ลิ้นจี่ ฝรั่ง กล้วย มะนาว พริกเล็ก มะเขือเทศ หอมหัวเล็ก ผักคะน้า ผักกาดขาว ผักกาดเขียว- กวางตุ้ง กระหล่ำปลี ฯลฯ นอกจากนี้ก็ยังมีไม้ดอกไม้ประดับ เช่น กล้วยไม้ มะลิ รักร เป็นต้น ซึ่งพืชผักผลไม้แต่ละชนิดก็มีพื้นที่ในการเพาะปลูกมากน้อยไม่เท่ากัน (ดู ตารางที่ 21) แต่ที่ปลูกมากที่สุดคือ ส้มเขียวหวาน โดยในปี 2515 มีเนื้อที่ปลูก ส้มเขียวหวาน จำนวน 12,569 ไร่ ในปี 2520 เนื้อที่ปลูกส้มเพิ่มขึ้นอีกเล็กน้อย เป็น 34,817 ไร่ และในปี 2521 ได้มีการปลูกส้มเพิ่มขึ้นอีกเป็น 34,827 ไร่ ส่วนในปี 2522 เนื้อที่ปลูกส้มลดลงเป็น 32,874 ไร่ และในปี 2524 เนื้อที่ลดลงอีกเหลือเพียง 29,130 ไร่ โดยคิดเป็นเนื้อที่ในการปลูกส้มเขียวหวานในช่วงระยะเวลา 4 ปีหลังลดลง 16.3 เปอร์เซ็นต์ แต่เมื่อรวมพื้นที่ในการปลูกส้มทั้ง 4 ชนิด คือ ส้มเขียวหวาน ส้มโอ ส้มเกลี้ยง และส้มตรา รวมกันแล้วในปี 2524 คิดเป็นพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 33,442 ไร่ ลดลงจากปี 2520 เพียง 3.9 เปอร์เซ็นต์ พืชชนิดที่สองซึ่งมีการปลูกมากเป็นอันดับสองรองจากส้มคือ มะพร้าว โดยในปี 2515 เนื้อที่ปลูกมะพร้าวมีจำนวนถึง 8,754 ไร่ แต่จำนวนการปลูกได้ลดลงอย่างมากในช่วง 9 ปีที่ผ่านมา โดยในปี 2524 เหลือพื้นที่ปลูกมะพร้าวเพียง 1,250 ไร่ ลดลงถึง 85.7 เปอร์เซ็นต์

เขตภาคเหนือ

เขตภาคกลาง

เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สัญลักษณ์

- โคลน
- ศิลาอ่อน
- หิน
- ไม้ผล
- หิน, ปก

แผนที่แสดง พื้นที่เกษตรกรรม ปี พ.ศ. 2525

0 0.50 1 2 3 4 กม.

มาตราส่วน 1 : 100,000

ที่มา กองผังเมือง

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

แผนที่ 16

ตารางที่ 20 แสดงการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรแต่ละประเภท
ระหว่างปี 2515 และ 2522/2523

รายการ (ไร่)	ปี 2515	ปี 2522/23	การเปลี่ยนแปลง	
			จำนวน	%
1. เนื้อที่ป่าไม้	29,643	17,627	-12,016	-40.5
2. เนื้อที่นาปี	22,929	21,000	1,929	- 8.4
3. เนื้อที่ปลูกไม้ผล-ไม้ยืนต้น	35,524	35,500	24	- 0.1
4. เนื้อที่ปลูกผัก	1,246	2,960	1,714	137.5
5. เนื้อที่เลี้ยงสัตว์น้ำ ประมง	21,374	17,072	4,302	-20.1
รวม	110,716	94,159	16,557	-14.9

ที่มา : รายงานสถิติ เกษตร เขตบางขุนเทียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 21 แสดงจำนวนการปลูกไม้ผลและพืชผักของเขต
บางขุนเทียน ปี 2515 - 2524

ชนิดพืช	2515 (ไร่)	2520 (ไร่)	2521 (ไร่)	2522 (ไร่)	2523 (ไร่)	2524 (ไร่)
1. มะพร้าว	8,754	1,707	1,524	1,614	1,330	1,250
2. ส้มเขียวหวาน	12,569	34,817	34,827	32,874	29,130	29,130
3. ส้มโอ				82	60	60
4. ส้มเกลี้ยง				230	252	252
5. ส้มตรา					4,000	4,000
6. ลิ้นจี่	130	210	200			
7. มะม่วง	38			377	380	380
8. ละมุด	75			32	350	350
9. ฝรั่ง	42			32	270	270
10. มะนาว	400			105	410	410
11. กัลยณัฏฐา	2,850			182	129	129
12. กัลยหอม	2,600			57		
13. พริกเล็ก					228	228
14. ผักกาดหัว					385	335
15. มะเขือเทศ	385	792	792	792	792	912
16. ถั่วลิสงเตา					82	82
17. ถั่วฝักยาว		195	195	195	195	195
18. แตงกวา		697	697	697	623	272
19. กระหล่ำปลี		195	195	195	122	122
20. หอมหัวเล็ก					368	368

ตารางที่ 21 แสดงจำนวนการปลูกไม้ผลและพืชผักของเขต
บางขุนเทียน ปี 2515 - 2524 (ต่อ)

ชนิดพืช	2515 (ไร่)	2520 (ไร่)	2521 (ไร่)	2522 (ไร่)	2523 (ไร่)	2524 (ไร่)
21. ฝักคหน้า		253	253	253	445	527
22. ฝักกาดขาว		185	185	185	195	195
23. ฝักกาดเขียวหวานตั้ง		222	222	222	198	222
24. ฝักกาดเขียวปลี		571	570	570	570	570
25. กล้ายไม้					300	400
26. มะลิ					120	270
27. รัก						251
28. มะละกอ					112	
29. ขนุน				17		
30. น้อยหน่า				31		

ที่มา : งานสถิติการเกษตร เขตบางขุนเทียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตบางขุนเทียน เป็นภาพรวมของพื้นที่ทั้งหมดนี้ ไม่สามารถจะมองเห็นสาเหตุและผลกระทบอย่างถูกต้อง และมีประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาการใช้ที่ดิน จนกว่าจะมีการวิเคราะห์ลึกกลงไปในระดับแขวง เพื่อจะได้มองเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดขึ้นในส่วใดและเป็นจำนวนเท่าใด ทั้งนี้เนื่องจากการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากการเกษตรนี้ หากกระจายตัวอย่างสม่ำเสมอแล้วก็จะไม่เกิดผลกระทบอย่างหนึ่งอย่างใดมากนัก แต่ถ้าหากพื้นที่ส่วใดของเขตมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากภาค เกษตรมาเป็นภาคนอกเกษตรด้วยขนาดที่มากกว่าส่วอื่นจนเสียความสมดุลแล้ว จะแสดงว่าพื้นที่ส่วนั้นกำลังมีมากกว่าของความ เป็นเมือง (Process of urbanization) เกิดขึ้นแล้ว

เนื่องจากข้อมูลระดับตำบลที่มีอยู่ไม่ต่อเนื่องกัน จึงนำมาวิเคราะห์เท่าที่จะสามารถหาได้จากหน่วยราชการต่าง ๆ คือปี 2515 และปี 2523 โดยจะดูการเปลี่ยนแปลงจากปี 2515 และปี 2523 ส่วนข้อมูลของปีอื่นจะนำมาพิจารณาเป็นส่วนประกอบ ในช่วงระยะเวลา 8 ปี ตั้งแต่ ปี 2515 ถึงปี 2523 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมทุกแขวงเป็นไปในทางลดลง โดยแขวงที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ แขวงบางขุนเทียน มีอัตราการเปลี่ยนแปลง (Relative Change) ร้อยละ 45.3 รองลงมาคือ แขวงจอมทอง การเปลี่ยนแปลงในอัตราที่ใกล้เคียงกันคือร้อยละ 43.7 แขวงต่อมาคือ แสมดำ มีการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 32.6 นอกจากนี้ก็เป็นแขวงที่มีการเปลี่ยนแปลงในอัตราที่น้อยลง 3 แขวง คือ แขวงบางมดคิดเป็นร้อยละ 13.8 แขวงบางบอนคิดเป็นร้อยละ 7 และแขวงท่าข้ามมีอัตราการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 4.4

ในปี 2523 เมื่อพิจารณาตารางละเอียดในแต่ละแขวง (ดูตารางที่ 23) จะเห็นได้ว่า แขวงที่มีพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุดคือ แขวงท่าข้าม คิดเป็นร้อยละ 95.5 ของพื้นที่ทั้งแขวง รองลงมาคือ แขวงบางบอน คิดเป็นร้อยละ 92.9 และแขวงบางมด ร้อยละ 85 นอกจากนี้ก็เป็นแขวงแสมดำ มีพื้นที่เกษตรร้อยละ 66.7 แขวง

ตารางที่ 22 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมรายแขวง
ในเขตบางซูนเทียน

แขวง	พื้นที่เกษตรกรรม ปี 2515		พื้นที่เกษตร กรรมปี 2523			การเปลี่ยนแปลง	
	ไร่	%	ไร่	%	ลด (ไร่)	การเปลี่ยนแปลง จากปี 2515 (RE %)	การเปลี่ยนแปลง จากยอดรวม (ABS %)
1. จอมทอง	6,519	5.9	3,670	3.9	2,849	43.7	17.2
2. ท่าข้าม	52,935	47.8	50,582	53.7	2,353	4.4	14.2
3. บางซูนเทียน	3,492	3.1	1,810	1.9	1,782	45.3	10.8
4. บางบอน	21,693	19.6	20,174	21.4	1,519	7.0	9.2
5. บางมด	3,500	3.2	3,017	3.2	483	13.8	2.9
6. แสมคำ	22,287	20.1	15,006	15.9	7,281	32.6	43.9
7. บางค้อ	290	0.3					
รวม	110,716		94,159		16,557		100.0

ที่มา : สถิติการเกษตร เขตบางซูนเทียน

หมายเหตุ แขวงบางค้อในปี 2523 ไม่มีการเก็บตัวเลขพื้นที่เกษตรกรรมไว้
จึงไม่ได้ทำการเปรียบเทียบ

ตารางที่ 23 การใช้พื้นที่เกษตรกรรม เปรียบเทียบกับพื้นที่เมือง
รายแขวงของเขตบางขุนเทียน ปี 2523

แขวง	พื้นที่ทั้งหมด	พื้นที่เกษตร		พื้นที่เมือง	
		จำนวน	%	จำนวน	%
จอมทอง	6,801.875	3,670	53.9	3,131.875	46.04
ท่าข้าม	52,945	50,582	95.5	2,363	4.5
บางขุนเทียน	3,618.125	1,810	50.0	1,808.125	49.97
บางบอน	21,715.625	20,174	92.9	1,541.625	7.1
บางมด	3,548.125	3,017	85.0	531.125	14.96
แหลมท่า	22,484.375	15,006	66.7	7,478.375	33.3
บางค้อ	2,109.375	-	-	-	-
รวม	113,222.50	94,159	83.2	19,063.5	16.8

หมายเหตุ แขวงบางค้อในปี 2523 เหลือพื้นที่เกษตรกรรมน้อยมาก

จึงไม่มีการจัดบันทึกตัวเลขไว้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จอมทองร้อยละ 53.9 และแขวงบางขุนเทียนร้อยละ 50 ส่วนแขวงบางคือนั้นแทบจะไม่มีพื้นที่เกษตรกรรมเหลืออยู่เลย

สำหรับแขวงท่าข้ามนี้เป็นแขวงที่มีพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุด และมีอัตราการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมน้อยที่สุดในเขตบางขุนเทียน เนื่องจากมีลักษณะภูมิประเทศแตกต่างจากแขวงอื่น ๆ คือ เป็นพื้นที่ที่ติดทะเล และอยู่ห่างไกลจากการคมนาคม จัดเป็นแขวงรอบนอกที่ยังเป็นชนบทอย่างแท้จริง ประชากรเกือบทั้งหมดประกอบอาชีพเกษตรกรรม แขวงท่าข้ามนี้มีอยู่ 10 หมู่บ้าน โดยอาชีพของเกษตรกรหมู่ที่ 7 หมู่ที่ 8 หมู่ที่ 9 และหมู่ที่ 10 มีอาชีพเลี้ยงสัตว์น้ำ มีการเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลากระพง และปลาหมอเทศ นอกจากนี้ ก็ยังทำการประมงด้วย ส่วนอาชีพของเกษตรกรในหมู่ที่ 1 ถึง 6 มีอาชีพปลูกสวนส้ม อาชีพทำสวนส้มนั้นนอกจากจะมีมากในแขวงบางมดแล้ว ในปัจจุบันได้ขยายพื้นที่ปลูกส้มลงมาในแขวงท่าข้ามเพิ่มขึ้น เป็นจำนวนมาก

นอกจากข้อมูลทางด้านเกษตรกรรมในแขวงต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว เรายังควรจะพิจารณาถึงการใช้ที่ดินนอกเกษตรประเภทต่าง ๆ เป็นรายแขวงมาประกอบด้วย เพื่อจะได้สามารถมองเห็นชัดเจนถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในแต่ละแขวง การใช้ที่ดินนอกเกษตรที่สำคัญที่จะนำมาพิจารณามีอยู่ 3 ประเภท คือ อุตสาหกรรมพาณิชยกรรม และที่อยู่อาศัย

รายละเอียดการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เมืองเป็นรายแขวง

จากตารางที่ 24 จะเห็นว่า อุตสาหกรรมมีจำนวนมากที่สุดในแขวงจอมทอง คือ มีจำนวนถึง 664 โรงงาน รองลงมาได้แก่ แขวงบางคือนี มีจำนวน 375 โรงงาน ต่อมาอีก 2 แขวง ซึ่งมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมใกล้เคียงกัน คือ แขวงบางบอน และ แขวงบางขุนเทียน มีจำนวนโรงงาน 266 และ 213 โรงงานตามลำดับ ส่วนแขวงที่เหลือมีโรงงานอุตสาหกรรมน้อยกว่า 4 แขวงแรกมาก คือ แขวงบางมด มีโรงงาน 58 โรงงาน แขวงสามตำมี 47 โรงงาน ส่วนแขวงท่าข้ามมีน้อยที่สุดคือ 7 โรงงานเท่านั้น

ตารางที่ 24 แสดงจำนวนโรงงานในเขตบางขุนเทียนจำแนกตาม
แขวงต่าง ๆ พ.ศ. 2524

แขวง	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม
จอมทอง	664
บางค้อ	375
บางบอน	266
บางขุนเทียน	213
บางมด	58
แสมดำ	47
ท่าข้าม	7

ที่มา : งานอนามัย เขตบางขุนเทียน

หมายเหตุ จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมดไม่เท่ากับตัวเลขของกองผังเมือง
สำนักปัดกรุงเทมหานคร อาจจะเป็นเพราะว่ามีการนับรวมโรงงาน
เล็ก ๆ ซึ่งไม่ได้จดทะเบียนรวมเข้าไปด้วย

สำหรับการใช้ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัยนั้น มีการจัดสรรที่ดินเป็นที่อยู่อาศัยมากขึ้น
ปัจจุบันมีหมู่บ้านจัดสรรอยู่ในเขตบางขุนเทียนถึง 18 หมู่บ้านด้วยกัน โดยอยู่ในแขวง
บางบอน 10 หมู่บ้าน แขวงแสมดำ 6 หมู่บ้าน แขวงบางมด 1 หมู่บ้าน และหมู่บ้าน
ลักษณะทาว์นเฮาส์อีกหลายแห่ง

นอกจากนี้ก็ยังมีการใช้ที่ดินอีกประเภทหนึ่ง คือ พาณิชยกรรม เมื่อพิจารณา
ข้อมูลเกี่ยวกับสถานประกอบธุรกิจการค้า และกิจการทางบริการซึ่งจดทะเบียนไว้โดยมี
คนงานตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป (ดูตารางที่ 25) จะเห็นได้ว่า แขวงบางขุนเทียนมีสถาน
ประกอบการค้ามากที่สุด คือ 35 ราย รองลงมาได้แก่ แขวงจอมทอง มี 29 ราย
แขวงบางค้อมี 22 ราย แขวงบางบอน มี 16 ราย ส่วนแขวงที่เหลือมีสถานประกอบ
การค้าน้อยมาก คือ แขวงบางมด มี 9 ราย แขวงแสมดำ และแขวงท่าข้ามมีจำนวน
เท่ากับ คือ 2 รายเท่านั้น

ตารางที่ 25 บัญชีรายชื่อสถานประกอบการธุรกิจการค้าและกิจกรรม
ทางการบริการ พ.ศ. 2521

รายชื่อสินค้าหรือบริการ	จอมทอง	บางขุนเทียน	บางบอน	ท่าข้าม	บางมด	สามค้ำ	บางค้ำ	รวม
1. การขนส่งสินค้าหลายชนิด					1			1
2. สัตว์ที่มีชีวิต							1	1
3. วัสดุดิบ เกษตรซึ่งมิได้จัดประเภทไว้ที่อื่น		1						1
4. ข้าวและผลิตภัณฑ์จากโรงสีข้าว			1					1
5. ร้านขายของชำ (ขายส่ง)			1					1
6. อาหารเบ็ดเตล็ด		1	1					2
7. เครื่องจักร เครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือน	1							1
8. วัสดุก่อสร้างอื่น ๆ		2	1		1		1	5
9. เครื่องจักรและเครื่องมือเครื่องใช้ที่ใช้ ในงานอุตสาหกรรม	1	1						2
10. เครื่องจักรและเครื่องมือเครื่องใช้อื่น ๆ		4	1					5
11. น้ำมันปิโตรเลียมและถ่านหิน			1					1
12. เศษโลหะและของที่ไม่ใช่แล้ว					1		1	2
13. เคมีภัณฑ์และยา	2	2						4
14. เครื่องสำอาง สบู่ และเครื่องหอมอื่น ๆ							1	1
15. กระดาษ หนังสือ เครื่องเขียน							1	1
16. เครื่องดนตรีและเครื่องกีฬา		1						1
17. สินค้าประเภทอื่น ๆ				1		1		2
18. ร้านขายของชำ (ขายปลีก)							1	1
19. ร้านขายอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ		1						1
20. ร้านขายรองเท้า	1							1

ตารางที่ 25 บัญชีรายชื่อสถานประกอบการธุรกิจการค้าและกิจการ
ทางบริการ พ.ศ. 2521 (ต่อ)

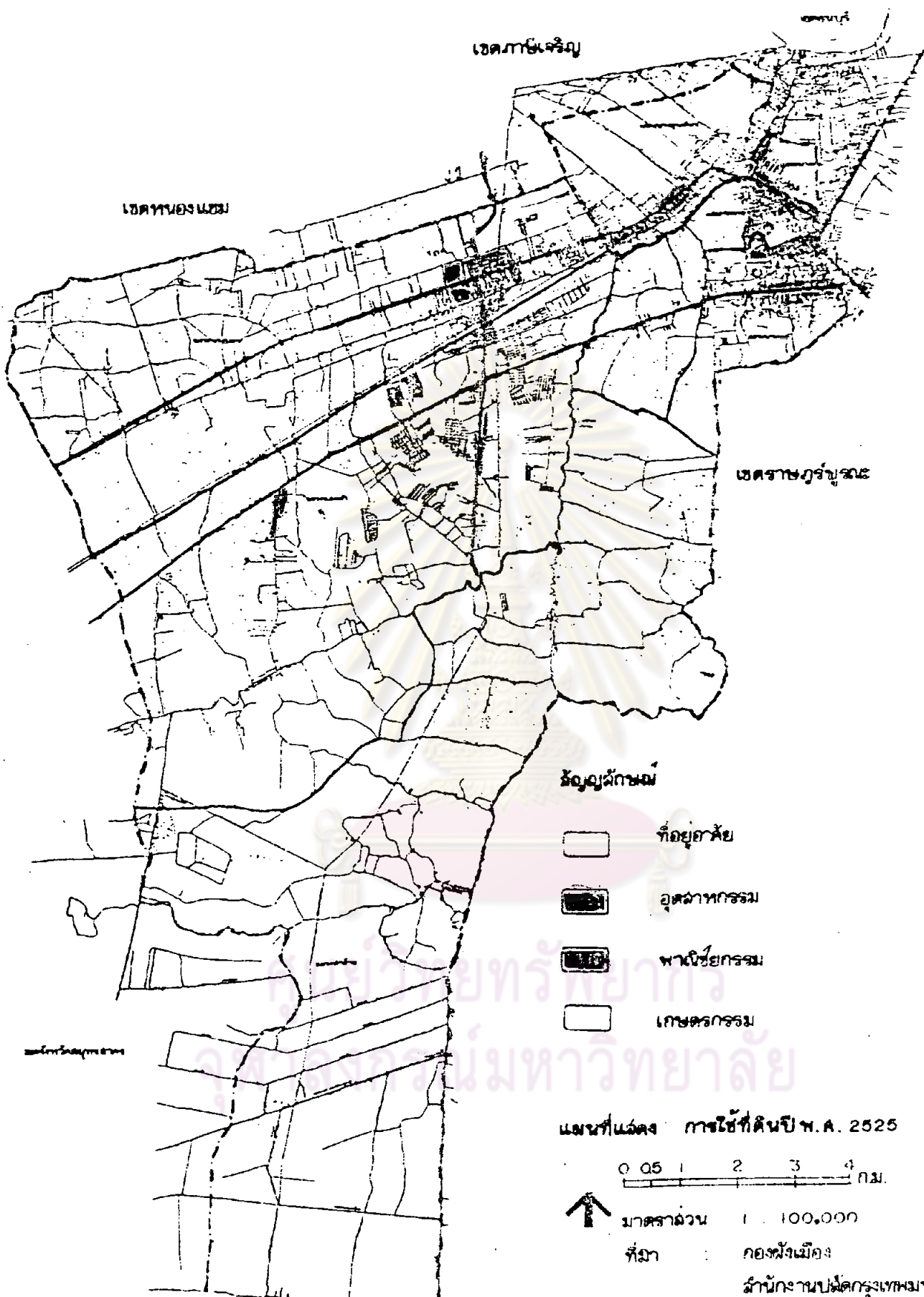
ชนิดของสินค้าหรือบริการ	จอมทอง	บางขุนเทียน	บางบอน	ท่าข้าม	บางมด	แสมดำ	บางค้อ	รวม
21. ร้านขายเครื่องเรือนและเครื่องตกแต่งบ้านเรือน		1						1
22. ร้านขายเครื่องจักรและเครื่องใช้ในครัวเรือน		1						1
23. ร้านขายวิทยุและโทรทัศน์		1						1
24. ร้านขายผลิตภัณฑ์และกระดาษอื่น ๆ (ขายปลีก)		1						1
25. ร้านขายยา		1	1					2
26. ผู้จำหน่ายวัสดุก่อสร้างอาคาร	8	5	3		2		1	19
27. ผู้จำหน่ายท่อ เครื่องประกอบท่อและอุปกรณ์ทางสุขาภิบาล					1			1
28. ผู้จำหน่ายจักรยานยนต์	2							2
29. ผู้จำหน่ายยางรถยนต์ หม้อแบตเตอรี่ และอุปกรณ์ต่าง ๆ	2	1	1					4
30. สถานีบริการขายน้ำมันเบนซิน	1	2		1			1	5
31. ผู้จำหน่ายดอกไม้		3					2	5
32. ภัตตาคาร สถานที่ขายอาหารและเครื่องดื่ม	2				1			3
33. ไนต์คลับ	2	1	2					5
34. บริการทางสถาปัตยกรรม		1						1
35. บริการทางโฆษณา							1	1
36. ร้านซ่อมเครื่องไฟฟ้า	2				1			3
37. การซ่อมยานยนต์	1		2		1		7	11

ตารางที่ 25 แสดงบัญชีรายชื่อสถานประกอบธุรกิจทางการค้าและกิจการ
ทางการบริการ พ.ศ. 2521 (ต่อ)

ชนิดของสินค้าหรือบริการ	จมหอง	บางขุนเทียน	บางบอน	ท่าข้าม	บางมด	แสมดำ	บางคอ	รวม
38. ร้านซ่อมอื่น ๆ		1						1
39. ร้านตัดผมชาย							1	1
40. ร้านแต่งผมและร้านเสริมสวยสตรี							1	1
41. รongเท้าและสินค้าหนังสัตว์อื่น ๆ	3						1	4
42. ผู้จำหน่ายวัสดุก่อสร้างอาคาร	1							1
43. ภัตตาคาร สถานที่ขายอาหารและเครื่องดื่มอื่น ๆ						1		1
44. การจำหน่ายและการฉายภาพยนตร์		1						1
45. บริการปั้นเตียงและบริการนันทนาการซึ่งไม่ได้ จัดประเภทไว้ในที่อื่น ได้แก่ โบว์ลิ่ง บิลเลียด สนุกเกอร์ เต็นร่า		1						1
46. การซ่อมยานยนต์			1					1
47. บริการส่วนบุคคลซึ่งไม่ได้จัดประเภทไว้ในที่อื่น เช่น สถานที่เต็นร่า โบว์ลิ่ง บิลเลียด มวย สนามม้า ฯลฯ		1					1	2
รวม	29	35	16	2	9	2	22	115

หมายเหตุ บัญชีรายชื่อสถานประกอบการธุรกิจทางการค้าและกิจการทางการบริการนี้
จำแนกตามสถานธุรกิจ แบ่งเป็น 2 ขนาด คือ 1-40 เป็นขนาดเล็ก
คนงาน 5-9 คน และ 41-47 เป็นขนาดใหญ่ คนงาน 10 คนขึ้นไป

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

เขตหนองแขม

เขตภาษีเจริญ

เขตพระนคร

เขตราชบุรี

สัญลักษณ์

- ที่อยู่อาศัย
- อุตสาหกรรม
- พาณิชยกรรม
- เกษตรกรรม

แผนที่แสดง การใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2525

0 0.5 1 2 3 4 กม.

มาตราส่วน 1 : 100,000

ที่ฉะ กองผังเมือง

สำนักงานผังกรุงเทพฯ ทานตร

แผนที่ 17

นอกจากสัดส่วนการใช้ที่ดินแล้ว การพิจารณาเรื่องลักษณะของประชากร และ รายได้จากการจัดเก็บภาษีประเภทต่าง ๆ ของเขตบางขุนเทียน ก็จะเป็นสิ่งสำคัญที่นำมาพิจารณาเพื่อให้เห็นภาพของความเจริญเติบโตของเขตบางขุนเทียนในลักษณะเมืองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งเมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับการใช้ที่ดินแล้วจะแสดงถึงขั้นตอนของความเป็นเมือง (Suburbanization) ซึ่งกำลังเกิดขึ้นในเขตชานเมืองของนครหลวงแห่งนี้

รายได้จากการจัดเก็บภาษี

เมื่อพิจารณาดูที่มาของรายได้ของเขตบางขุนเทียนทั้งหมด โดยดูจากภาษีที่จัดเก็บได้ในแต่ละปี (ดูตารางที่ 26) ภาษีที่จัดเก็บได้นี้แบ่งประเภทต่าง ๆ ตามกรมสรรพากรได้ 7 ประเภท แต่จะพิจารณาภาวะเศรษฐกิจของพื้นที่จากรายได้ 3 ประเภทที่เห็นเด่นชัด คือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษีการค้า ในปี 2519 ภาษีที่จัดเก็บได้มากที่สุด คือ ภาษีการค้าซึ่งเป็นภาษีที่จัดเก็บได้จากเจ้าของผู้ประกอบการค้า จัดเก็บได้ทั้งสิ้นประมาณ 7.4 ล้านบาท และประมาณ 41.5 ล้านบาท ในปี 2524 หรือเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 91.2 ภาษีที่จัดเก็บได้มากเป็นอันดับสองคือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จัดเก็บได้ประมาณ 1.6 ล้านบาท ในปี 2519 และในปี 2524 ประมาณ 11.7 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 127.8 โดยเฉลี่ย ส่วนภาษีเงินได้นิติบุคคลซึ่งเป็นภาษีที่จัดเก็บได้จากบริษัทที่มีกำไร จัดเก็บได้ประมาณ 227,871 บาท ในปี 2519 และเพิ่มขึ้นเป็น 6.01 ล้านบาท ในปี 2524 อัตราเพิ่มประมาณร้อยละ 561.3

จะเห็นว่าภาษีที่จัดเก็บได้มากที่สุดของเขตบางขุนเทียน คือ ภาษีการค้า และอันดับรองลงมา คือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จากตัวเลขทางด้านการจัดเก็บภาษีดังกล่าวก็สามารถจะมองเห็นสภาพเศรษฐกิจของพื้นที่ศึกษาโดยส่วนรวมได้ กล่าวคือ มีรายได้อยู่ในกลุ่มของพื้นที่ชานเมืองซึ่งมีรายรับจากเงินภาษีสูง (ดูตารางที่ 8) นอกจากนี้ ถ้าเปรียบเทียบกับผลผลิตการเกษตร โดยดูจากมูลค่าผลผลิตเกษตรกรรมที่ผลิตได้ในเขตบางขุนเทียน

ตารางที่ 26 แสดงภาษีเงินได้ของประเภทต่าง ๆ ในเขตบางขุนเทียน
พ.ศ. 2519 - 2524

ภาษีเงินได้	2519	2520	2521	2522	2523	2524	เฉลี่ย % การเปลี่ยนแปลงจาก 19 - 24
1. ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	1,594,678.59	2,163,710.25	3,191,711.38	6,469,887.53	8,744,388.28	11,782,945.78	127.78
2. ภาษีเงินได้อื่นบุคคล	227,871.00	830,036.49	2,319,076.94	3,719,700.64	4,791,701.88	6,622,683.01	561.26
3. ภาษีการค้า	7,518,639.47	12,460,320.63	16,603,332.29	22,190,772.39	31,578,751.91	41,799,976.56	91.19
4. อาคารเสตมป์	116,773.45	533,573.85	225,769.70	415,135.90	624,267.75	312,728.00	33.56
5. อาคารมหรสพ	-	834.50	5,006.20	4,245.00	11,225.00	7,395.00	196.53
6. ขายเป็นเบ็ดเตล็ด	1,215.00	810.00	60.00	40.00	40.00	20.00	-19.67
7. รายได้เบ็ดเตล็ด	22.00	63.00	66.50	1,396.50	85.00	55.00	30.00

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

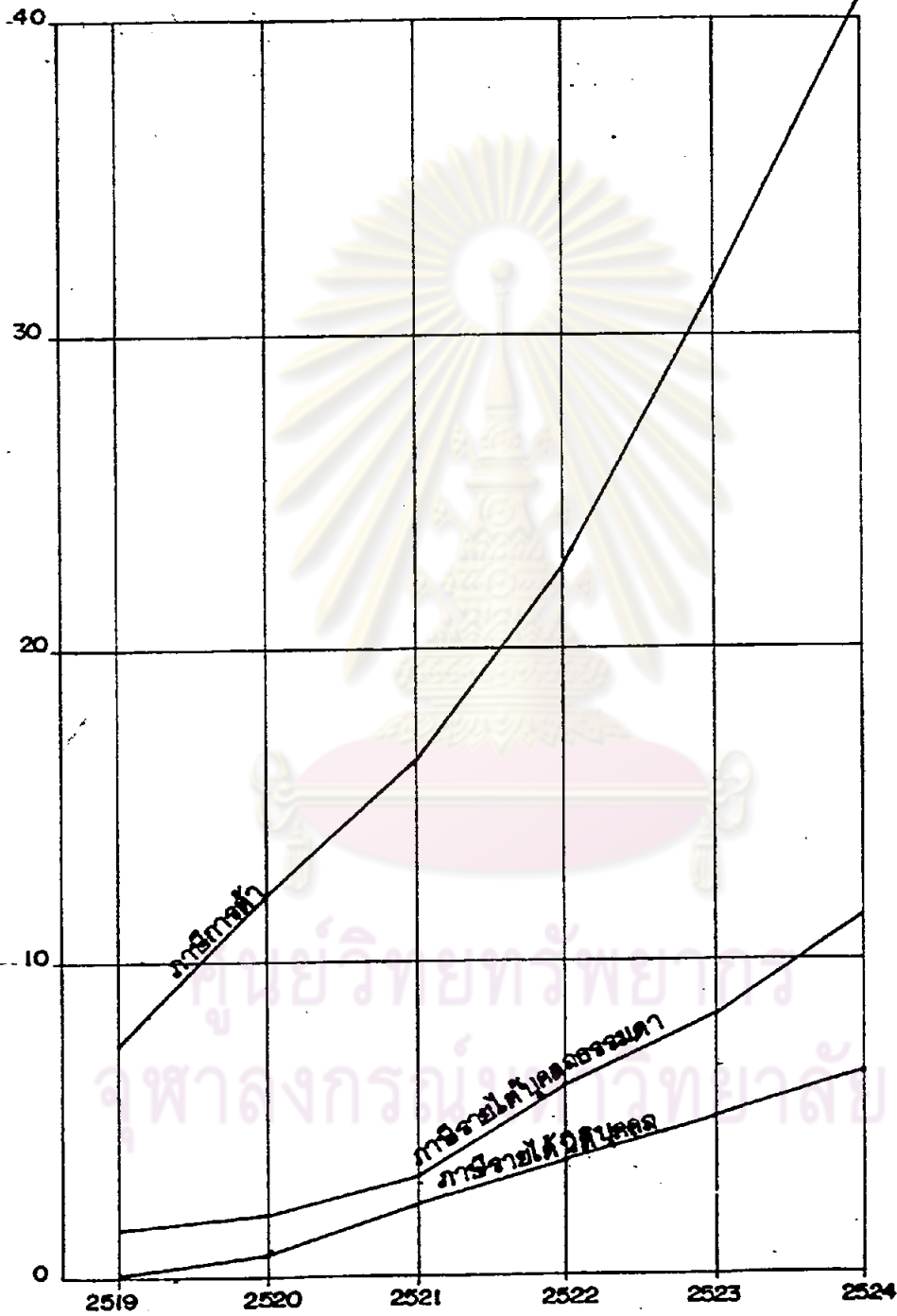
แผนภูมิที่ 1

กราฟแสดงรายได้จากการจัดเก็บภาษี

เขตบางขุนเทียน

พ.ศ. 2524

ล้านบาท

ตารางที่ 27 แสดงมูลค่าของพืชผักและผลไม้ที่ผลิตในเขต
บางขุนเทียน ปี 2522/23

ชนิด	เนื้อที่ปลูก	ผลผลิตรวม	มูลค่า	หมายเหตุ
พืชผัก	(ไร่)	(ตัน)	(บาท)	
มะเขือเทศ	792	500	1,980,000	
แตงกวา	697	350	1,219,000	
ผักกาดเขียว	570	400	228,000	
คะน้า	253	300	531,300	
กวาดจูง	222	280	248,640	
ฟักเขียว	195	250	287,750	
ถั่วฝักยาว	195	250	292,500	
ผักกาดขาว	185	230	212,750	
รวม			4,899,940	
ไม้ผล				
ส้มเขียวหวาน	34,827	139,200	407,600,000	
ลิ้นจี่	200	3	120,000	ยังไม่ให้ผล 100 ไร่
มะพร้าว	1,524	1,125,000 ผล	5,486,400	
รวม			413,206,400	
รวมทั้งพืชผักและไม้ผล			418,106,340	

ที่มา : งานเกษตร เขตบางขุนเทียน

คือในปี 2523 คิดเป็นมูลค่าทั้งหมดประมาณ 460 ล้านบาท เมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าผลผลิตทางด้านเกษตรประมาณ 337 ล้านบาท¹ ของเขตหนองจอก ซึ่งมีพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุดในกรุงเทพฯ จะเห็นได้ว่า เขตบางขุนเทียนมีรายได้จากผลผลิตทางด้านเกษตรเป็นจำนวนมากในแต่ละปี

ตารางที่ 28 แสดงมูลค่าของข้าวที่ผลิตได้ในเขตบางขุนเทียน
ปี 2520 - 2523

พ.ศ.	การทำนา		การใช้ปุ๋ย ในนา (ร้อยละ)	การใช้ข้าว พันธุ์ดี (ร้อยละ)	มูลค่า (บาท)
	นาดำ	นาหว่าน			
2520	22,057	-	98	80	10,057,000
2521/22	21,200	300	95	90	12,067,300
2522/23	20,500	500	95	90	42,000,000

ที่มา : งานเกษตร เขตบางขุนเทียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ตัวเลขจากรายงานสถิติประจำปี 2523 สำนักงานเกษตรกรุงเทพมหานคร

ลักษณะประชากร

ความหนาแน่นของประชากร

ความหนาแน่นของประชากรคือ การพิจารณาอัตราส่วนระหว่างจำนวนประชากรต่อขนาดพื้นที่ เป็นการเปรียบเทียบถึงสภาพการกระจายตัวของประชากรในแขวงต่าง ๆ ของ เขตบางขุนเทียนว่ามีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่นมากน้อยในพื้นที่ใด และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้างจากอดีต

ใน พ.ศ. 2519 เขตบางขุนเทียนมีความหนาแน่นเฉลี่ย 974 คน/กม.² แขวงบางค้อมีความหนาแน่นมากที่สุดคือ 12,962.9 คน/กม.² โดยมีความหนาแน่นกว่าแขวงท่าข้าม ซึ่งเป็นแขวงที่มีความหนาแน่นน้อยที่สุดคือ 216.4 คน/กม.² ประมาณ 60 เท่า เนื่องจากแขวงบางค้อมีได้รับอิทธิพลจากเขตชั้นในซึ่งอยู่ติดกัน คือ เขตธนบุรี และเป็นแขวงที่มีกิจการค้าต่าง ๆ อยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีการคมนาคมติดต่อกับเขตและแขวงอื่น ๆ ข้างเคียงได้สะดวก แขวงที่มีความหนาแน่นรองลงมาใกล้เคียงกัน 3 แขวง คือ แขวงบางขุนเทียน 5,199.34 คน/กม.² แขวงจอมทอง 3,030.23 คน/กม.² และ แขวงบางมด 2,094.41 คน/กม.² แขวงที่มีความหนาแน่นน้อยที่สุด 3 แขวงคือ แขวงบางบอน 666.91 คน/กม.² แขวงแสมดำ 451.06 คน/กม.² และแขวงที่มีความหนาแน่นน้อยที่สุดคือ แขวงท่าข้าม 216.4 คน/กม.²

ในปี พ.ศ. 2524 เขตบางขุนเทียนมีความหนาแน่นเฉลี่ย 1,178 คน/กม.² แขวงที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุด ยังคงเป็นแขวงบางค้อมี 14,413.92 คน/กม.² ซึ่งมีอัตราการเพิ่มมากกว่าแขวงอื่น ๆ ด้วย จะเห็นได้ว่าแขวงที่มีความหนาแน่นน้อยคือ แขวงบางบอน 878.25 คน/กม.² แขวงแสมดำ 624.10 คน/กม.² และแขวงท่าข้าม 237.48 คน/กม.² ซึ่งมีความหนาแน่นประชากรน้อยที่สุด เป็นแขวงที่มีพื้นที่เกษตรกรรมมาก และขาดเส้นทางคมนาคมหลัก ขนาดของประชากรจึงน้อย ความหนาแน่นของประชากรจึงต่ำมาก

ตารางที่ 29 ความหนาแน่นของประชากรระดับแขวงในเขต
บางขุนเทียน พ.ศ. 2519 และ 2524

แขวง	พื้นที่ (ตร.กม.)	พ.ศ. 2519		พ.ศ. 2524	
		ประชากร	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)	ประชากร	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)
1. จอมทอง	10.883	32,978	3,030.23	40,211	3,694.84
2. บางขุนเทียน	5.789	30,099	5,199.34	35,928	6,206.25
3. บางบอน	34.745	23,172	666.91	30,515	878.25
4. ทำขำ	84.712	18,332	216.40	20,118	237.48
5. แสมดำ	35.975	16,227	451.06	22,452	624.10
6. บางมด	5.677	11,890	2,094.41	15,569	2,742.46
7. บางค้อ	3.375	43,750	12,962.96	48,647	14,413.92
รวม	181.156	176,448	974	213,440	1,178

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 30 ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ในเขตบางขุนเทียน
พ.ศ. 2516 - 2524

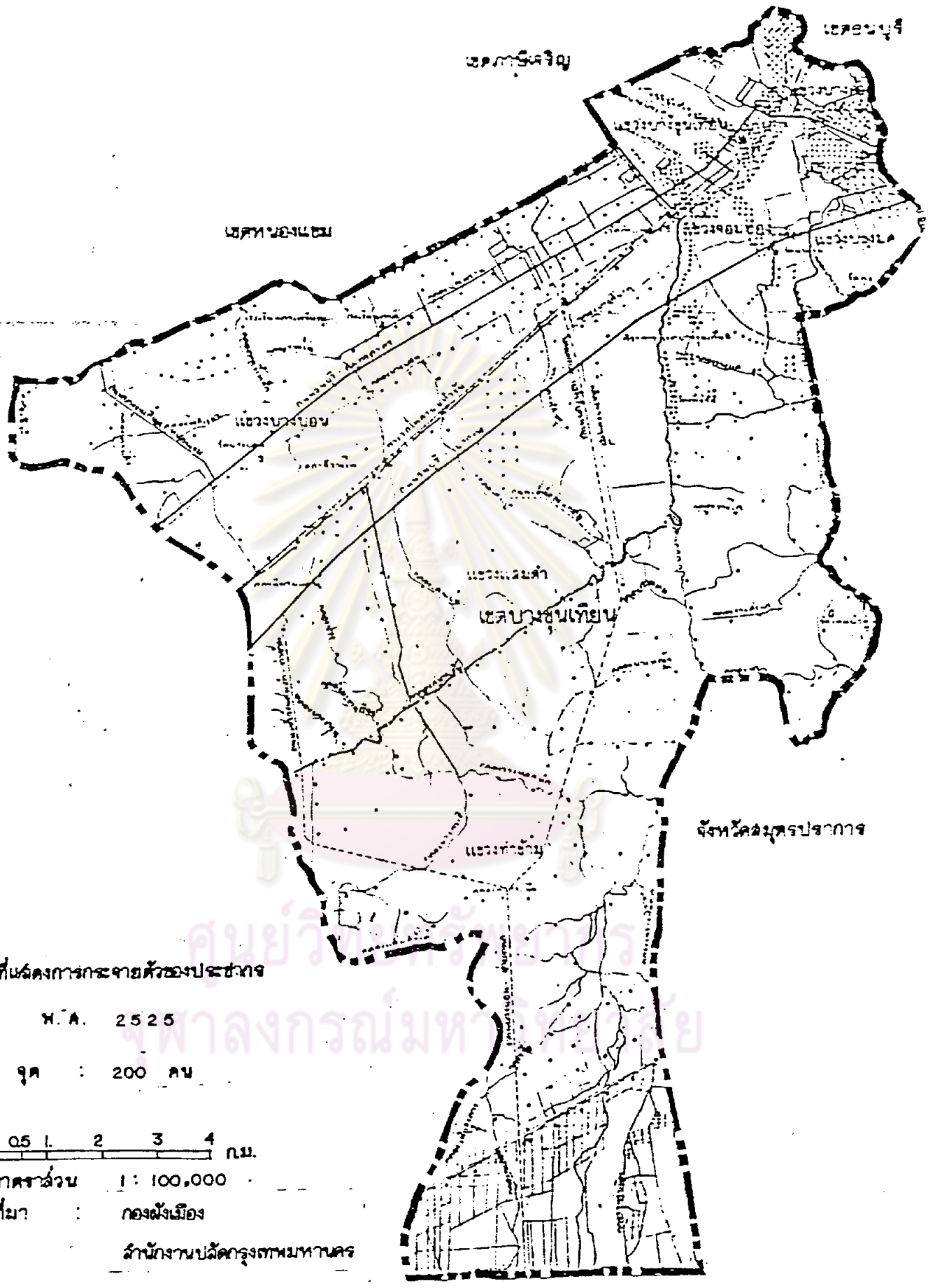
พ.ศ.	พื้นที่ (ไร่)	ประชากร (คน)	ความหนาแน่น (คน/ไร่)
2516	113,222.5	112,036	0.9
2517	113,222.5	118,370	1.0
2518	113,222.5	124,781	1.1
2519	113,222.5	176,448	1.5
2520	113,222.5	183,473	1.6
2521	113,222.5	189,270	1.6
2522	113,222.5	197,082	1.7
2523	113,222.5	204,434	1.8
2524	113,222.5	213,440	1.8

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 31 การกระจายตัวของประชากรในแขวงต่าง ๆ ของเขตบางขุนเทียน พ.ศ. 2519 - 2524

ลำดับ	แขวง เรียงตามความหนาแน่นของประชากรจากน้อยไปมาก	พื้นที่			ประชากร 2519				ประชากร 2524			
		ตร.กม.	%	C.P.	คน	%	C.P.	ผลต่างระหว่าง % พ.ก.กับ % ประชากร	คน	%	C.P.	ผลต่างระหว่าง % พ.ก.กับ% ประชากร
1.	ท่าข้าม	84.712	46.76	46.76	18,332	10.39	10.39	-36.37	20,118	9.43	9.43	-37.33
2.	แสมคำ	35.975	19.86	66.62	16,227	9.20	19.59	-10.66	22,452	10.52	19.95	- 9.34
3.	บางบอน	34.745	19.18	85.8	23,172	13.13	32.72	- 6.05	30,515	14.30	34.25	- 4.88
4.	บางมด	5.677	3.13	88.93	11,890	6.74	39.46	3.61	15,569	7.29	41.54	4.16
5.	จอมทอง	10.883	6.01	94.94	32,978	18.69	58.15	12.68	40,211	18.84	60.38	12.83
6.	บางขุนเทียน	5.789	3.20	98.14	30,099	17.06	75.21	13.86	35,928	16.83	77.21	13.63
7.	บางค้อ	3.375	1.86	100	43,750	24.79	100	22.93	48,647	22.79	100	20.93
	รวม	181.156	100.0	581.19	176,448	100.0	335.52	-	213,440	100.0	342.76	-

ศูนย์วิทยุวิทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่แสดงการกระจายตัวของประชากร

พ.ศ. 2525

1 ซม. : 200 คน

0 0.5 1 2 3 4 กม.

มาตราส่วน 1 : 100,000

ที่มา : กองผังเมือง

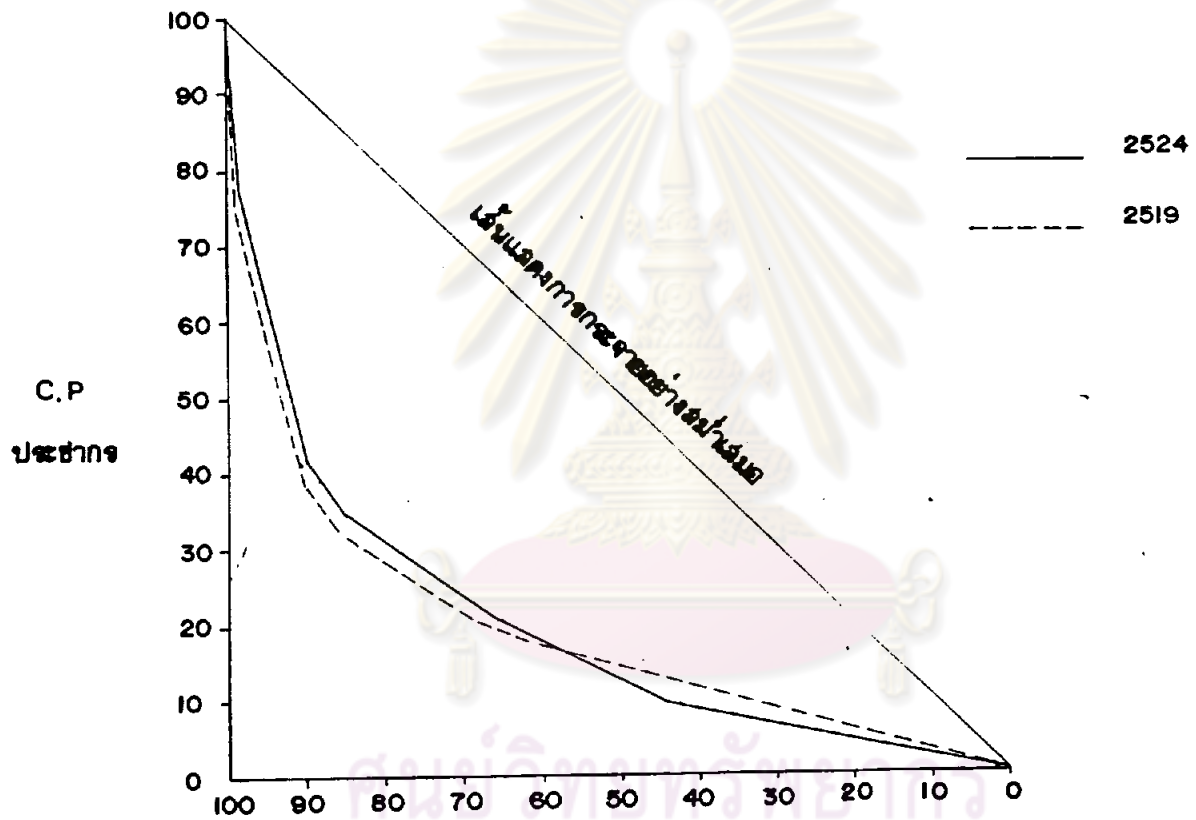
สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร

แผนภูมิที่ 2

LORENZ CURVE

แสดงการกระจายตัวของประชากร เขตบางขุนเทียน

เปรียบเทียบระหว่าง พ.ศ. 2519 กับ พ.ศ. 2524

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การกระจายตัวของประชากร

จากกราฟจะเห็นว่า เส้นโค้งทั้งสองซึ่งได้จากการกำหนดจุดที่ตัดกันของอัตราส่วน
ของจำนวนประชากรและขนาดพื้นที่ของแขวงต่าง ๆ จากข้อมูลตารางการกระจายตัวของ
ประชากร พ.ศ. 2519 และ 2524 แสดงการกระจายตัวที่เปลี่ยนแปลงไปได้เป็นอย่างดี
เส้น Lorenz Curve ที่ 45° (เส้นทะแยงมุม) เรียกว่า Line of Perfect
Equality แสดงถึงการกระจายตัวที่สม่ำเสมอจากเส้นโค้งทั้งสอง แสดงให้เห็นว่าในปี
พ.ศ. 2519 มีการกระจายตัวน้อยกว่าในปี 2524 เนื่องจากเส้นโค้งของปี 2519 นั้น
อยู่ใกล้มุมของสามเหลี่ยมที่เกิดจากแกนตั้งและแกนนอนตัดกันมากกว่าเส้นโค้งของปี 2524
หรืออีกนัยหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2524 ประชากรมีการกระจายตัวมากกว่าปี 2519 เพราะเส้น
โค้งปี 2524 อยู่ใกล้เส้น Line of Perfect Equality ซึ่งเป็นเส้นแสดงการกระจาย
ตัวของประชากรในพื้นที่สม่ำเสมอที่สุด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การรวมตัวกันของประชากร (Concentration Index)

เป็นค่าที่ใช้วัดการกระจายตัวหรือการรวมตัวของประชากร รวมถึงการตั้งถิ่นฐานของประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การเมืองและสิ่งแวดล้อม ด้วยการนำตัวเลขอัตราส่วนของขนาดพื้นที่ และจำนวนประชากรในแขวงต่าง ๆ ของเขตบางขุนเทียนมาจัดเรียงตามความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับพื้นที่ในรูปของความหนาแน่นจากน้อยไปมาก ผลลัพธ์ที่ได้จากการหารระหว่างอัตราส่วนสะสมของประชากรที่หักออกจากอัตราส่วนสะสมของพื้นที่กับอัตราส่วนสะสมของพื้นที่ จะแสดงถึงค่าการรวมตัวของประชากร และการกระจายตัวของประชากรได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

Concentration Index

$$C.I. = \frac{\sum CP \text{ พื้นที่} - \sum CP \text{ ประชากร}}{\sum CP \text{ พื้นที่}}$$

C.I. มีค่าระหว่าง 0 - 1

กระจายตัวมาก $\frac{0}{\quad}$ $\frac{0.5}{\quad}$ $\frac{1}{\quad}$ รวมตัวมาก

C.I. = Concentration Index

C.P. = Cumulative Percent ค่า / ส่วนรวม

การรวมตัวของประชากร เขตบางขุนเทียน พ.ศ. 2519

$$\text{จาก } C.I. = \frac{\sum CP \text{ พื้นที่} - \sum CP \text{ ประชากร}}{\sum CP \text{ พื้นที่}}$$

$$\text{แทนค่าสูตร} = \frac{581.19 - 335.52}{581.19}$$

$$= 0.4227$$

การรวมตัวของประชากรเขตบางขุนเทียน พ.ศ. 2524

$$\begin{aligned} \text{จาก C.I} &= \frac{\sum \text{CP พื้นที่} - \sum \text{CP ประชากร}}{\sum \text{CP พื้นที่}} \\ \text{แทนค่าสูตร} &= \frac{581.19 - 342.76}{581.19} \\ &= 0.4102 \end{aligned}$$

ผลลัพธ์ที่ได้ออกมาจะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1 ถ้าผลลัพธ์ที่ได้มีค่าเท่ากับ 1 แสดงว่า ประชากรมีการรวมตัวกันอยู่ในพื้นที่เพียงแห่งเดียว ไม่กระจายตัว หรือถ้าผลลัพธ์ที่ได้เท่ากับ 0 จะแสดงให้เห็นว่าการกระจายตัวของประชากรเป็นไปอย่างสม่ำเสมอเท่ากันทุก ๆ พื้นที่

ค่าการรวมตัวของประชากร พ.ศ. 2519 เท่ากับ 0.4227 และปี พ.ศ. 2521 เท่ากับ 0.4102 เป็นค่าที่ตั้งอยู่ใกล้กึ่งกลางระหว่าง 0 และ 1 แสดงให้เห็นถึงการกระจายตัวของประชากรมีลักษณะปานกลาง ค่อนข้างกระจายตัวเนื่องจากมีค่าน้อยกว่า 0.5

เนื่องจาก Lorenz Curve ไม่สามารถจะบอกได้ชัดเจนว่า ปี พ.ศ. 2519 หรือ พ.ศ. 2524 มีการกระจายตัวที่สม่ำเสมอว่ากัน เนื่องจากเส้น Lorenz Curve ของทั้งสองปีอยู่ชิดกันมาก ดังนั้น จึงต้องพิจารณา Concentration Index ของทั้งสองปีมาประกอบการพิจารณาด้วย จะเห็นว่า ทั้งสองปีมีค่า Concentration Index ใกล้เคียงกันมาก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 32 แสดงการหาตรรกษณการเปลี่ยนแปลงการกระจายตัว
ของประชากร เขตบางขุนเทียน

ลำดับ ที่	พ.ศ. 2519		พ.ศ. 2524		ผลต่างของตำแหน่ง ที่เปลี่ยนไป
	แขวง	ความหนาแน่น	แขวง	ความหนาแน่น	
1	ท่าข้าม	216.40	ท่าข้าม	237.48	+ 0
2	แหลมท่า	451.06	แหลมท่า	624.10	+ 0
3	บางบอน	666.91	บางบอน	878.25	+ 0
4	บางมด	2,094.41	บางมด	2,742.46	+ 0
5	จอมทอง	3,030.23	จอมทอง	3,694.84	+ 0
6	บางขุนเทียน	5,199.34	บางขุนเทียน	6,206.25	+ 0
7	บางค้อ	12,962.96	บางค้อ	14,413.92	+ 0

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดัชนีการเปลี่ยนแปลงการกระจายตัวของประชากร เขตบางขุนเทียน

การพิจารณาลำดับที่ของความหนาแน่นของประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละแขวง (จัดลำดับความหนาแน่นของประชากรจากน้อยไปมาก) สามารถทำให้เรารู้ถึงสภาพการวิวัฒนาการของการกระจายตัวของประชากรได้

ดัชนีการเปลี่ยนลำดับ (Relocation Index) ใช้สูตรของ Borries
คือ $R.I = \frac{\text{ผลรวมของตำแหน่งที่เปลี่ยนแปลงไป}}{\text{ผลรวมของการเปลี่ยนตำแหน่งสูงสุด}}$

การให้ค่าตำแหน่งที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น เดิมแขวงที่ 1 มีความหนาแน่นสูงสุด แต่ต่อมาได้เปลี่ยนไปอยู่อันดับที่ 3 ดังนั้นแขวงที่ 1 จึงมีค่าการเปลี่ยนแปลงเท่ากับ + 2 ในทำนองเดียวกัน ถ้าแขวงที่ 3 เดิมมีความหนาแน่นของประชากรอยู่ในอันดับ 3 ต่อมาเปลี่ยนเป็นมีความหนาแน่นสูงสุดเป็นอันดับ 1 ค่าเปลี่ยนแปลงจึงเท่ากับ - 2 ถ้าแขวงใดไม่ได้เปลี่ยนแปลงตำแหน่ง คือ ยังคงรักษาตำแหน่งอยู่เดิม ก็จะมีค่าเท่ากับ ± 0

สูตรการหาผลรวมค่าเปลี่ยนแปลงสูงสุดนั้น สำหรับจำนวนแขวงที่เป็นเลขคู่
 $= \frac{n^2}{2}$ และจำนวนแขวงที่เป็นเลขคี่ $= \frac{n^2 - 1}{2}$

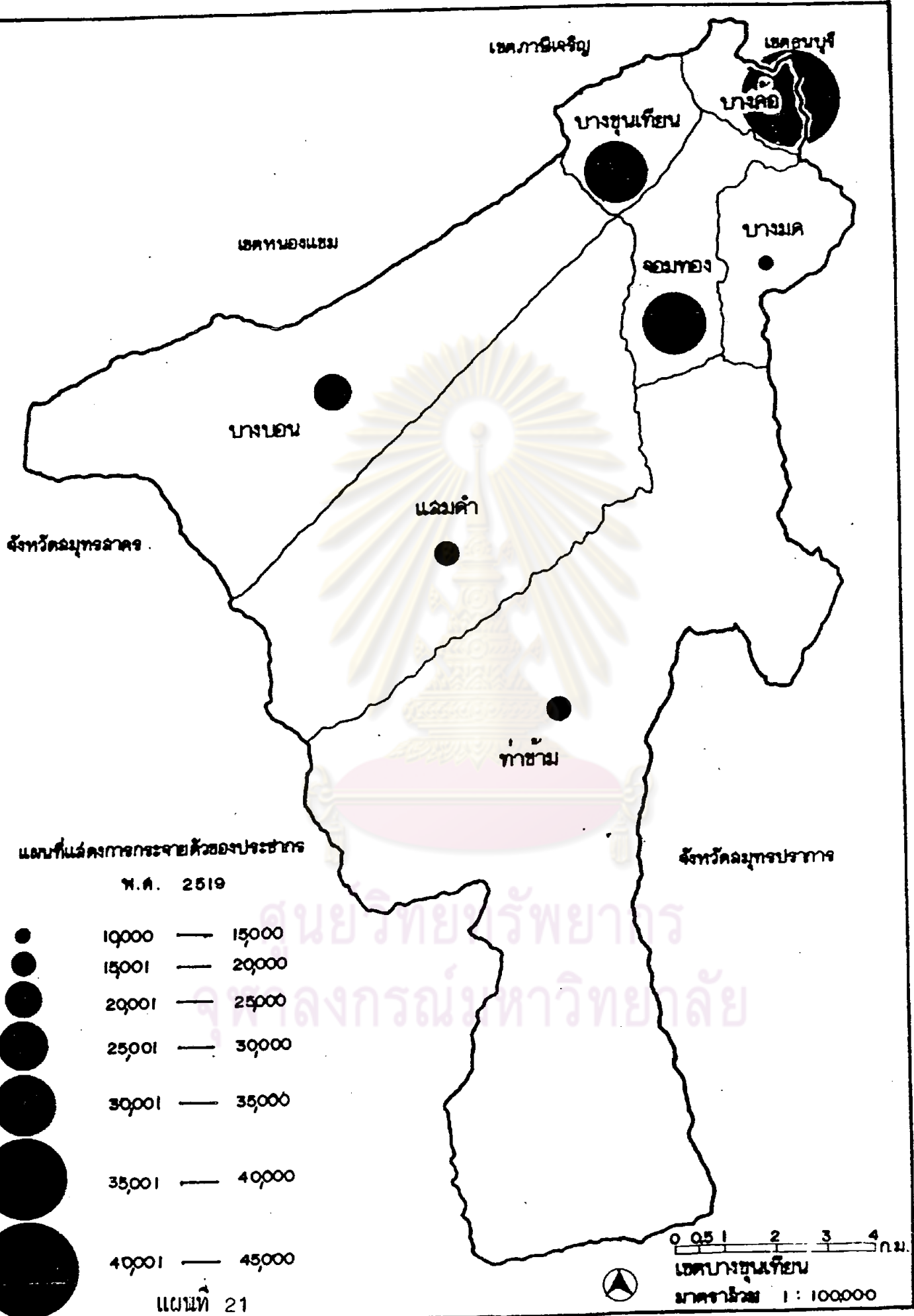
การรวมผลรวมที่เปลี่ยนแปลงไปไม่คิดเครื่องหมาย ผลลัพธ์ที่ได้จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ถ้าค่าอยู่ใกล้ 0 แสดงว่า สภาพวิวัฒนาการของการกระจายตัวของประชากรเป็นอย่างสม่ำเสมอ ถ้าอยู่ใกล้ 1 จะแสดงถึงความไม่สม่ำเสมอของการกระจายตัว

สำหรับเขตบางขุนเทียน ปรากฏว่าในช่วงปี พ.ศ. 2519 และ พ.ศ. 2524 ลำดับที่ของความหนาแน่นในแต่ละแขวงไม่มีการเปลี่ยนแปลงทุกแขวง จึงมีค่าเท่ากับ ± 0

$$\text{จากสูตร} \quad \text{ผลรวมของการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งสูงสุด} = \frac{n^2 - 1}{2}$$

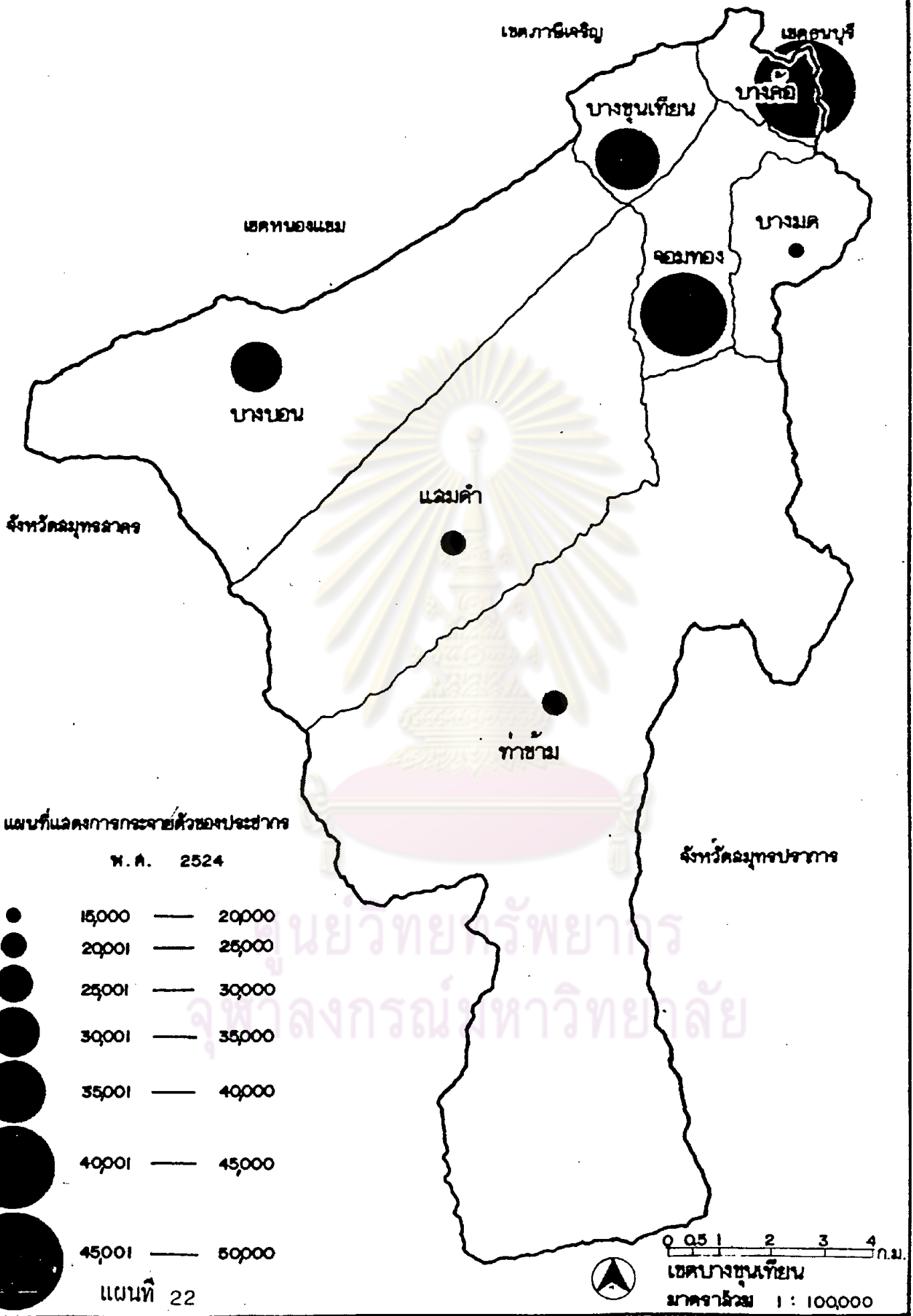
$$n = \text{ผลรวมของตำแหน่ง}$$

$$\text{แทนค่าสูตร} = \frac{7^2 - 1}{2} = 24$$

แผนที่แสดงการกระจายตัวของประชากร
พ.ศ. 2519

- 10,000 — 15,000
- 15,001 — 20,000
- 20,001 — 25,000
- 25,001 — 30,000
- 30,001 — 35,000
- 35,001 — 40,000
- 40,001 — 45,000

ตารางที่ 33 การเกิด - ตาย และการย้ายถิ่นของประชากรเขต
บางขุนเทียน พ.ศ. 2519 - 2524

พ.ศ.	จำนวน ประชากร	จำนวน คนเกิด	จำนวน คนตาย	จำนวนคน เพิ่มตาม ธรรมชาติ	คน ย้ายเข้า	คน ย้ายออก	คน อพยพ	คนเพิ่ม ทั้งหมด
2519	176,448	1,206	653	553	15,888	6,077	9,811	10,364
2520	183,473	1,088	654	434	12,513	5,922	6,591	7,025
2521	189,270	967	566	401	18,895	13,499	5,396	5,797
2522	197,082	647	553	94	19,005	11,287	7,718	7,812
2523	204,434	348	499	-151	18,613	11,110	7,503	7,352
2524	213,440	278	501	-223	19,946	10,717	9,229	9,006

$$\begin{aligned}
 \text{จากสูตร} &= \frac{\text{ผลรวมของตำแหน่งที่เปลี่ยนไป}}{\text{ผลรวมของการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งสูงสุด}} \\
 &= \frac{\pm 0 \pm 0 \pm 0 \pm 0 \pm 0 \pm 0 \pm 0 \pm 0}{24} \\
 &= 0
 \end{aligned}$$

ผลลัพธ์ที่ได้ เท่ากับ 0 แสดงว่า สภาพวิวัฒนาการของการกระจายตัวของ
ประชากรเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ

ตารางที่ 34 การเพิ่มขึ้นของประชากรโดยการย้ายเข้าระดับแขวง
เขตบางขุนเทียน พ.ศ. 2519 - 2524

แขวง พ.ศ.	จอมทอง	บางขุนเทียน	บางบอน	ท่าข้าม	แสมคำ	บางมด	บางค้อ
2519	3,451	2,898	1,809	688	904	925	5,213
2520	3,059	2,161	1,472	472	785	628	3,936
2521	3,699	3,153	2,697	1,791	2,050	1,890	3,615
2522	4,326	3,127	2,588	897	1,852	1,350	4,865
2523	4,038	3,170	2,756	722	2,191	1,173	4,563
2524	3,975	3,166	3,400	770	2,916	1,311	4,408

ตารางที่ 34 แสดงให้เห็นถึงการเพิ่มของประชากรโดยการย้ายเข้า จะเห็น
ว่า การเปลี่ยนแปลงของประชากรในแขวงบางค้อ มีการเพิ่มของประชากรโดยการย้ายเข้า
มากกว่าแขวงอื่น ๆ ในเขตเดียวกัน การย้ายเข้าในแขวงบางค้อนี้อาจจะเป็นผลเนื่องมา
จากหลายสาเหตุ แต่สาเหตุที่สำคัญก็คือ แขวงบางค้อ มีอาณาเขตติดต่อกับเขตชั้นใน คือ
เขตธนบุรี และเขตบางกอกใหญ่ และมีการคมนาคมขนส่งสะดวก ในปัจจุบันประชากรใน
เขตเมืองชั้นในขยับขยายออกมาอยู่ในเขตชานเมืองรอบกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้น ดังนั้น
จากข้อมูลการย้ายเข้าในแขวงต่าง ๆ เหล่านี้ เราสามารถจะเห็นการขยายตัวของเมือง
ได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการเจริญเติบโตตามเส้นทางคมนาคม (Ribbon
development) ดังจะเห็นได้ว่าแขวงที่มีตัวเลขการอพยพเข้ามักจะต้องอยู่ในที่ซึ่งมีการ
คมนาคมสะดวก คือ แขวงบางค้อ แขวงจอมทอง แขวงบางบอน แขวงบางขุนเทียน
แขวงแสมคำ และแขวงบางมด ตามลำดับ ซึ่งแขวงต่าง ๆ นี้เป็นทางที่มีเส้นทางคมนาคม
หลักผ่านหลายสาย ที่สำคัญคือ ถนนธนบุรี - ปากท่อ ถนนเอกชัย ทางรถไฟ วงเวียนใหญ่-
มหาชัย นอกจากนี้ยังมีโครงการถนนวงแหวนรอบนอกอีกด้วย

ตารางที่ 35 จำนวนประชากรรายแขวงในเขตบางขุนเทียน

ปี 2516 - 2524

แขวง ปี	จอมทอง	บางขุนเทียน	บางบอน	ท่าข้าม	แสมดำ	บางมด	บางค้อ	รวม
2516	19,275	17,430	12,508	11,197	11,150	5,798	34,678	112,036
2517	20,628	18,535	13,833	11,497	11,353	6,355	36,169	118,370
2518	22,386	20,035	14,793	11,978	11,867	6,537	37,185	124,781
2519	32,978	30,099	23,172	18,332	16,227	11,890	43,750	176,448
2520	34,647	31,350	24,293	18,711	16,947	12,377	45,148	183,473
2521	35,898	32,371	25,340	19,256	17,570	13,070	45,765	189,270
2522	37,707	33,444	26,934	19,531	18,869	13,942	46,655	197,082
2523	39,002	34,672	28,398	19,812	20,268	14,695	47,587	204,434
2524	40,211	35,928	30,515	29,118	22,452	15,569	48,647	213,440

ที่มา : แผนกเลือกตั้งและสถิติ กองการปกครองและทะเบียน

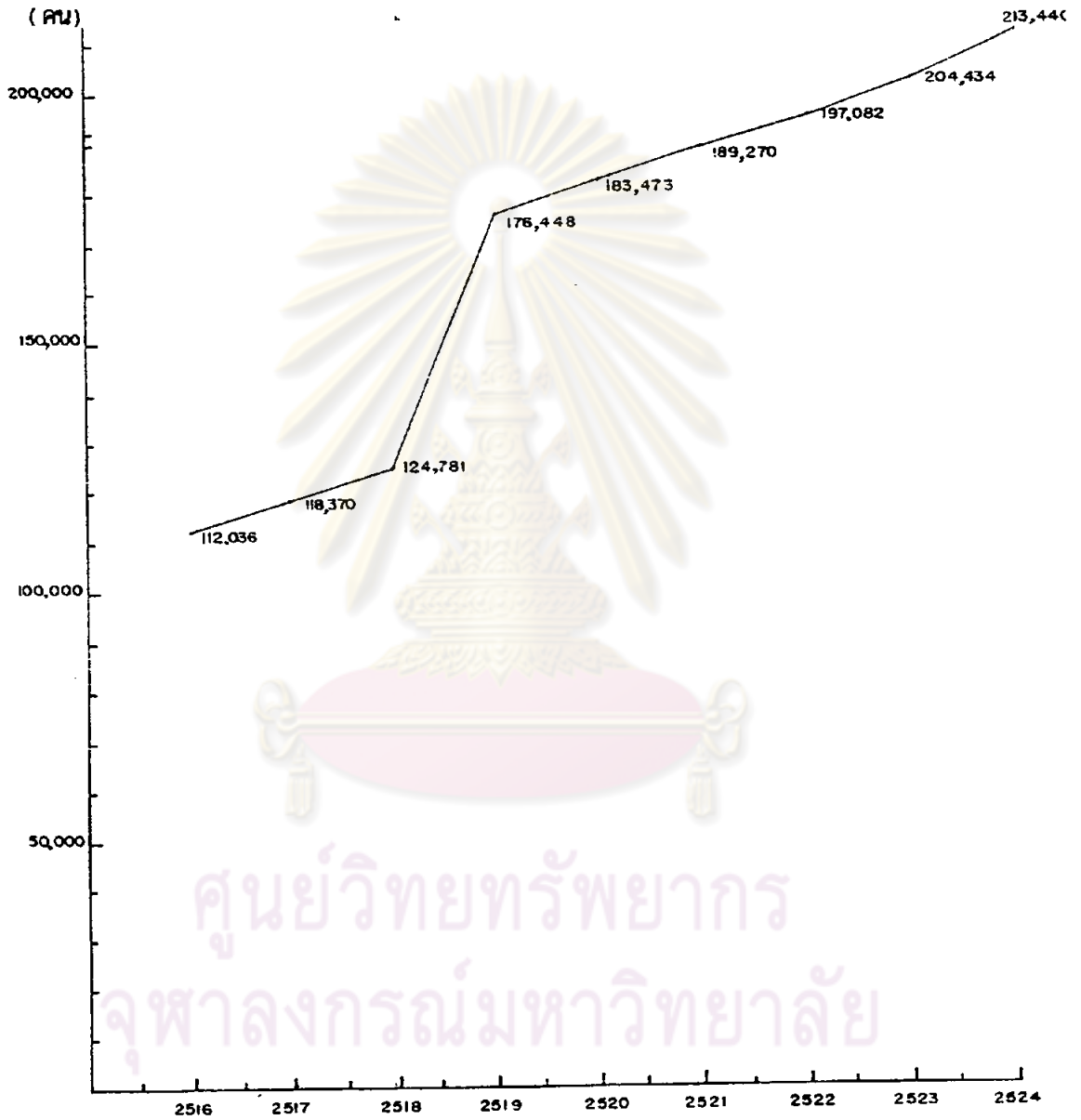
สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร

ขนาดของประชากรระดับแขวง

ตารางที่ 35 แสดงให้เห็นจำนวนประชากรรายแขวงในเขตบางขุนเทียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 ถึงปี พ.ศ. 2524 จะเห็นได้ว่า ประชากรเพิ่มจำนวนจากเดิมทุกปี เมื่อพิจารณาประชากรเป็นรายแขวงจะเห็นว่า ในปี พ.ศ. 2524 แขวงนี้มีประชากรมากที่สุดคือ แขวงบางค้อ จำนวน 48,647 คน และในปี 2516 แขวงบางค้อ ก็มีประชากรมากที่สุดเช่นกัน คือ 34,678 ส่วนแขวงที่มีประชากรน้อยที่สุดในปี 2524 คือ แขวงบางมด มี 15,569 คน และเป็นแขวงที่มีประชากรน้อยที่สุดในปี 2516 เช่นเดียวกันคือ 5,798 คน ในปี พ.ศ. 2524 แขวงที่มีประชากรมากรองลงมาจาก แขวงบางค้อคือ แขวงจอมทอง 40,211 คน แขวงบางขุนเทียน 35,928 คน แขวงบางบอน 30,515 คน แขวงแสมดำ 22,452 คน และแขวงท่าข้าม 20,118 คน ตามลำดับ

แผนภูมิที่ 3

แผนภูมิ ประชากรเขตบางขุนเทียนปี 2516 - 2524

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 36 การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร พ.ศ.2519
และ พ.ศ. 2524 ในเขตบางขุนเทียน

แขวง	จำนวนประชากร(คน)		เพิ่ม (คน)	การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร	
	พ.ศ. 2519	พ.ศ. 2524		การเปลี่ยนแปลงจาก ปี 2519 (% RE)	การเปลี่ยนแปลง จากยอดรวม(% ABS)
1. จอมทอง	32,978	40,211	7,233	21.93	19.55
2. บางขุนเทียน	30,099	35,928	5,829	19.37	15.76
3. บางบอน	23,172	30,515	7,343	31.69	19.85
4. ท่าข้าม	18,332	20,118	1,786	9.74	4.83
5. แสมดำ	16,227	22,452	6,225	38.36	16.83
6. บางมด	11,890	15,569	3,679	30.94	9.94
7. บางค้อ	43,750	48,647	4,897	11.19	13.24
รวม	176,448	213,440	36,992	20.96	100.0

ที่มา : จากการคำนวณ

การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร

การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรเป็นสิ่งที่เราต้องพิจารณา เพราะจะทำให้เราสามารถทราบว่า พื้นที่ในแขวงใดที่มีแรงดึงดูดประชากรมาก และพื้นที่ในแขวงใดที่มีแรงดึงดูดน้อยมาก จนประชากรพากันละทิ้งถิ่นฐาน เป็นการศึกษาย้อนไปในอดีต เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาพื้นที่นั้น ๆ ในอนาคต

การศึกษาในเรื่องการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรนี้ จะศึกษาละเอียดถึงความสัมพันธ์ระดับแขวงกับ เขตโดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. Relative Change เป็นร้อยละของการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในแต่ละแขวงของเขตนั้น ๆ โดยคิดจากจำนวนประชากรทั้งหมดในแต่ละแขวง

2. Absolute Change เป็นร้อยละการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรของแต่ละแขวง โดยคิดจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดในเขต

ในการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรระดับแขวงในเขตบางซูนเทียนนี้ เราได้เปรียบเทียบระหว่างประชากรปี พ.ศ. 2519 และ พ.ศ. 2524 ซึ่งมีระยะเวลาห่างกัน 5 ปี ปรากฏว่าทุกๆแขวงมีประชากรเพิ่มขึ้นมากบ้างน้อยบ้าง แต่ไม่มีแขวงใดที่มีประชากรลดลงเลย แสดงว่า ทุกแขวงมีแรงดึงดูดประชากรมากพอสมควร

การเปรียบเทียบประชากรระดับแขวง

แขวงที่มีการเปลี่ยนแปลงของประชากรมากน้อยจะแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

1. กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มของแขวงที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นระหว่าง 30 - 50 % ของแขวงนั้น ๆ ในเขตบางซูนเทียนมี 3 แขวงคือ

แขวงบางมด	มีประชากรเพิ่มขึ้น 3,679 คน	คิดเป็นร้อยละ 30.94
แขวงบางบอน	" 7,343 "	" 31.69
แขวงแหลมคำ	" 6,225 "	" 38.36

2. กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มของแขวงที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นระหว่าง 10 - 30 % ของแขวงนั้น ๆ ในเขตบางซูนเทียนมี 3 แขวงคือ

แขวงบางค้อ	มีประชากรเพิ่มขึ้น 4,897 คน	คิดเป็นร้อยละ 11.19
แขวงบางซูนเทียน	" 5,829 "	" 19.37
แขวงจอมทอง	" 7,233 "	" 21.93

3. กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มของแขวงที่มีประชากรเพิ่มขึ้นน้อยกว่า 10 % ของแขวงนั้น ได้แก่ แขวงท่าข้าม มีประชากรเพิ่มขึ้น 1,786 คน คิดเป็นร้อยละ 9.74

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า แขวงที่มีการเปลี่ยนแปลงของประชากรเพิ่มขึ้นที่น่าสนใจ คือ แขวงบางมด แขวงบางบอน แขวงแสมดำ รองลงมาก็ได้แก่ แขวงบางค้อ แขวงบางขุนเทียน และแขวงจอมทอง ตามลำดับนั้น ทั้งนี้เนื่องจากประชากรมีการกระจายตัวมากขึ้น และเส้นทางคมนาคมเอื้ออำนวย คือ ถนนสายธนบุรี - ปากท่อ ซึ่งสร้างเสร็จเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2516 นั้น คัดผ่านแขวงบางมด แขวงจอมทอง และแขวงแสมดำ ไปจังหวัดสมุทรสาคร และถนนเอกชัย ซึ่งเริ่มจากแขวงบางค้อผ่านแขวงบางขุนเทียน และบางบอนขนานไปกับถนนธนบุรี - ปากท่อ นอกจากนี้ ก็มีทางรถไฟจากวงเวียนใหญ่ผ่านแขวงบางค้อ แขวงบางขุนเทียน แขวงบางบอน และแขวงแสมดำ ไปถึงอำเภอมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร สิ่งเหล่านี้เป็นแรงดึงดูดให้ประชากรเข้ามาอยู่เพิ่มมากขึ้น อีกประการหนึ่ง การที่แขวงบางมด บางบอน และแสมดำ เป็นกลุ่มที่มีการเพิ่มขึ้นของประชากรมากกว่าแขวงอื่น ๆ ก็เนื่องจากมีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นมากในแขวงทั้ง 3 ดังกล่าวข้างต้น ส่วนแขวงท่าข้ามซึ่งเป็นแขวงที่มีประชากรเพิ่มขึ้นน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับแขวงอื่น ๆ เนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวก ไม่มีถนนตัดผ่าน มีทางคมนาคมขนส่งเพียงทางเดียวคือ ทางน้ำ เท่านั้น แต่ปัจจุบันก็มีแนวถนนซึ่งจะตัดผ่านแขวงท่าข้ามไปจดอ่าวไทยแล้ว คือ ถนนบางบอน - ชายทะเล

การเปรียบเทียบประชากรระดับแขวงต่อ เขต

สัดส่วนของประชากรที่เพิ่มขึ้นในเขตบางขุนเทียน เพิ่มมากขึ้นในแขวงใด สามารถจัดเรียงตามลำดับได้ดังนี้คือ

1.	แขวงบางบอน	มีประชากรเพิ่มร้อยละ	19.85	ของประชากรที่เพิ่มในเขต
2.	แขวงจอมทอง	"	19.55	"
3.	แขวงแสมดำ	"	16.83	"
4.	แขวงบางขุนเทียน	"	15.76	"
5.	แขวงบางค้อ	"	13.24	"
6.	แขวงบางมด	"	9.94	"
7.	แขวงท่าข้าม	"	4.83	"

จะเห็นได้ว่า แขวงบางบอน จอมทอง แสมดำ และแขวงบางขุนเทียน เป็นแขวงที่ติดต่อกับเขตชั้นใน คือ เขตธนบุรี เขตบางกอกใหญ่ เขตราชบุรีบูรณะ และเขตคลองสาน และได้รับอิทธิพลจาก ถนนธนบุรี - ปากท่อ ถนนเอกชัย และโครงการถนนวงแหวนรอบนอก จึงทำให้เกิดการขยายตัวมีประชากรเพิ่มขึ้นมาก ส่วนแขวงบางมดก็ได้รับอิทธิพลจากเขตราชบุรีบูรณะ และ พระประแดง ซึ่งมีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก จึงทำให้มีประชากรเพิ่มขึ้นมาก ส่วนแขวงบางค้อ ซึ่งเดิมเป็นแขวงที่มีประชากรมากที่สุด และมีความหนาแน่นมากที่สุดเช่นเดียวกัน กลับมีอัตราการเพิ่มของประชากรน้อยกว่าแขวงอื่น ๆ หลายแขวง ทั้ง ๆ ที่อยู่ติดกับเขตชั้นใน คือ เขตธนบุรี แสดงให้เห็นว่าแขวงบางบอน จอมทอง บางขุนเทียน และ แสมดำ มีอัตราเร่งของความเจริญเติบโตสูงกว่าบางค้อ ซึ่งเป็นแขวงที่เจริญมาก่อน ส่วนแขวงท่าข้าม นอกจากการคมนาคมขนส่งจะไม่สะดวกแล้วพื้นที่ส่วนใหญ่ยังใช้ในการเกษตรกรรมเกือบทั้งหมด จึงมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเป็นสัดส่วนน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับแขวงอื่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 37 การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรและจำนวนบ้านใน
เขตบางขุนเทียน พ.ศ. 2519 - 2524

พ.ศ.	ประชากร (คน)		บ้าน		เฉลี่ย ขนาดครอบครัว
	จำนวนเต็ม	อัตราเพิ่ม (%)	จำนวนเต็ม	อัตราเพิ่ม (%)	
2519	176,448	-	25,392	-	6.9
2520	183,473	3.9	27,041	6.5	6.7
2521	189,270	3.1	28,221	4.4	6.7
2522	197,082	4.1	30,776	9.0	6.4
2523	204,434	3.7	32,920	6.9	6.2
2524	213,440	4.4	37,418	13.6	6.7
การเพิ่ม จากปี 2519	36,992	20.96	12,026	47.4	-

ตารางที่ 37 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรและจำนวนบ้าน รวมทั้งขนาดเฉลี่ยของครอบครัวในช่วงเวลาดังแต่ปี 2519 - 2524 ของเขตบางขุนเทียน จำนวนประชากรนั้นมีการเพิ่มขึ้นตลอดเวลา โดยในช่วงปี พ.ศ.2519 และปี พ.ศ. 2524 ประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.96 ส่วนอัตราการเพิ่มก็เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ และในปี 2529 เป็นที่คาดหมายว่าจะมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 263,493 คน โดยคิดเป็นอัตราการเจริญเติบโต (Growth rate) ของปี 2525 - 2529 เท่ากับ 4.49 (ดูตารางที่ 39) และเมื่อนำเอาอัตราการเพิ่มของบ้านเข้ามาพิจารณาด้วย จะพบว่าจำนวนบ้านในปี 2519 และปี 2524 เพิ่มขึ้นร้อยละ 47.4 แสดงให้เห็นว่าการใช้ที่ดินในเขตบางขุนเทียนมีการเปลี่ยนเป็นพื้นที่สำหรับอยู่อาศัยมากขึ้น

ตารางที่ 38 แสดงจำนวนครัวเรือนเกษตรกรในเขตบางขุนเทียน
ปี 2515 - 2524

ปี	ครอบครัว ประชากรทั้งหมด	ครอบครัว เกษตรกร	ร้อยละ	การเปลี่ยนแปลง %
2515	20,651	13,906	67.3	-
2519	25,629	10,920	42.6	- 21.5
2520	25,629	10,920	42.6	-
2521	26,113	10,684	40.9	- 2.2
2522	25,223	10,265	40.7	- 3.9
2523	29,915	10,263	34.3	- 0.02

ที่มา : ฝ่ายงานเกษตร ที่ว่าการเขตบางขุนเทียน

นอกจากนี้ จากตารางที่ 38 ยังแสดงให้เห็นว่าอาชีพเกษตรกรของประชากร
ในเขตบางขุนเทียนลดจำนวนลง จำนวนครอบครัวเกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงในทางลดลง
ซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินระหว่าง 2510 - 2524 ดังแสดงไว้ใน
ตารางที่ 17 ข้างต้น ซึ่งการใช้ที่ดินเกษตรกรได้ลดลงอย่างสม่ำเสมอตลอดมาจนถึง
ปัจจุบัน

ตารางที่ 39 การคาดประมาณจำนวนประชากรของ
เขตบางขุนเทียน

พ.ศ.	ประชากรที่คาดประมาณ (คน)
2525	219,470
2526	228,503
2527	238,786
2528	250,232
2529	263,493

Growth rate
2525 - 2529
= 4.49

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตร

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในแต่ละแขวง

แขวงบางค้อ

เป็นแขวงชั้นในสุดของเขตบางขุนเทียน ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับเขตชั้นใน เช่น เขตธนบุรี เขตบางกอกใหญ่ แขวงบางค้อมีพื้นที่เล็กที่สุดและมีความหนาแน่นประชากรมากที่สุดคือ 14,413.9 คน/ตร.กม. มีเส้นทางคมนาคมสะดวกโดยมีถนน คาวคนอง - จอมทอง และ ถนนวุฒากาศ เป็นถนนสายหลัก การใช้ที่ดินส่วนใหญ่บริเวณที่ติดถนนสายต่าง ๆ มักจะประกอบกิจการค้าและอุตสาหกรรม ด้งเข้าไปจากริมถนนส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัย ประชาชนจะรวมตัวกันอยู่อย่างหนาแน่นบริเวณรอบ ๆ วัดต่าง ๆ ที่อยู่ในแขวงคือ วัดศาลาลาดริน วัดนางนอง และวัดมงคลวราราม โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เนื่องจากแขวงบางค้อเป็นพื้นที่ที่ระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการต่าง ๆ เข้าถึงมากกว่าแขวงอื่น ๆ เช่น ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น ทำให้มีการใช้ที่ดินแบบเมืองมากกว่าแขวงอื่น ๆ จะเห็นได้ว่ามีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมถึง 375 โรงงาน มีสถานประกอบการค้าและการบริการซึ่งจดทะเบียนไว้ 22 แห่ง นอกจากนี้ ยังเป็นแขวงที่มีประชากรมากที่สุดคือ 48,647 คน ในปี 2524 และเป็นแขวงที่มีการเพิ่มขึ้นของประชากรโดยการย้ายเข้ามามากที่สุดด้วย จากสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวทำให้แขวงบางค้อในปัจจุบันแทบจะไม่มีพื้นที่เกษตรกรรมเหลืออยู่เลย

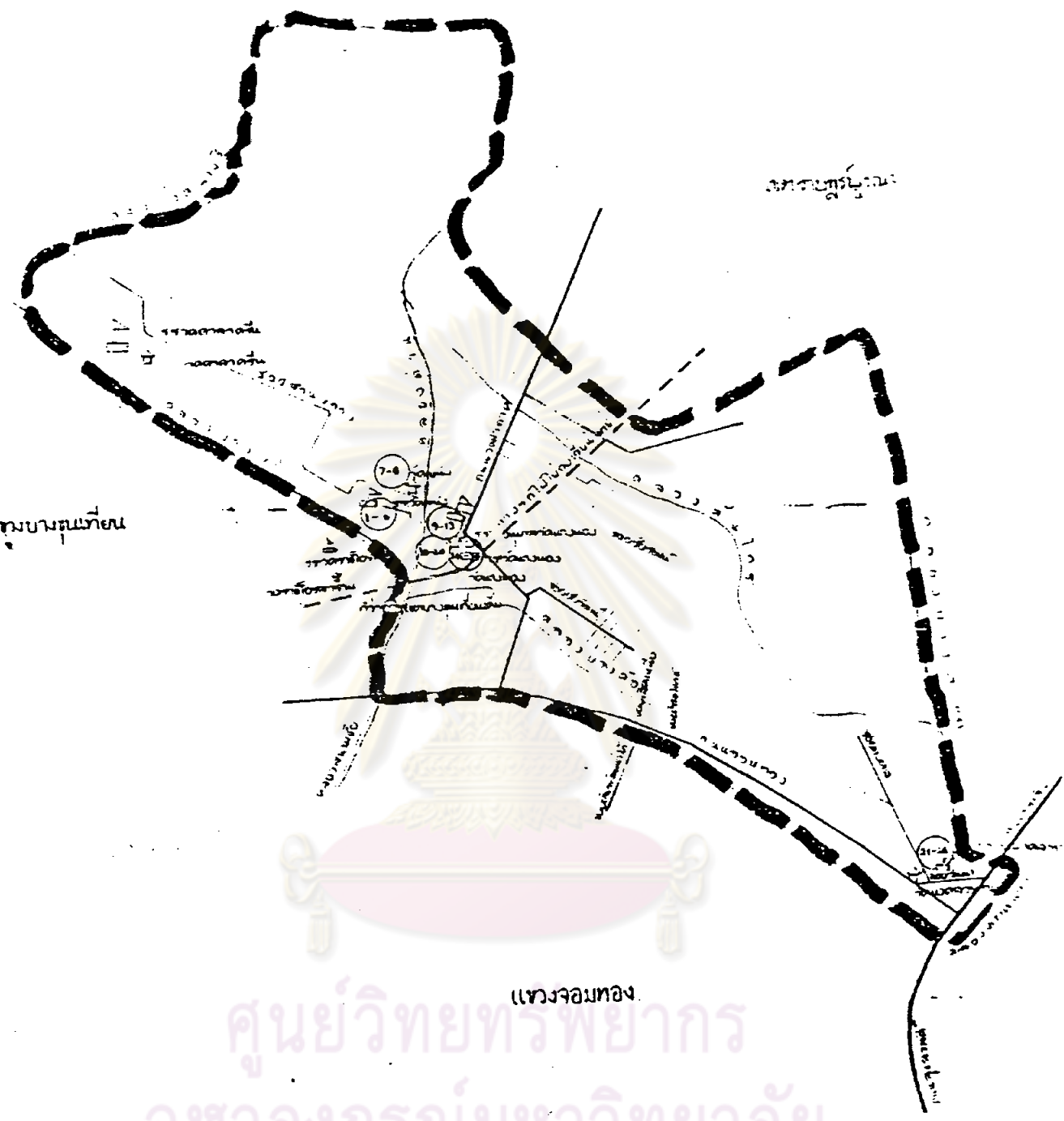
แขวงบางขุนเทียน

เป็นแขวงซึ่งมีการใช้ที่ดินปะปนกันระหว่างการใช้ที่ดินแบบเกษตรกรรม และ การใช้ที่ดินแบบเมือง แขวงบางขุนเทียนมีความหนาแน่นประชากรเป็นอันดับสองรองจากแขวงบางค้อ คือ 6,206.2 คน/ตร.กม. ถนนสายสำคัญในแขวงนี้คือ ถนนเอกชัย นอกจากนี้ยังมีทางรถไฟสายมหาชัยตัดผ่านด้วย คลองที่สำคัญในแขวงนี้คือ คลองบางประทุน คลองรางบัว และคลองบางหว้า วัดมีอยู่ 5 แห่งคือ วัดราชโอรส วัด

ถนนวิ

วิทยาลัยบูรพคดีศึกษา

บางบาง

ศูนย์วิทยุโทรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ แสงบางคือ

มาตราส่วน 1 : 20,000

ที่มา กรมโยธา เขตบางขุนเทียน

เขตภาคเหนือ

แขวงบางฝ้อ

แขวงบางบอน

แขวงบางตาหลวง

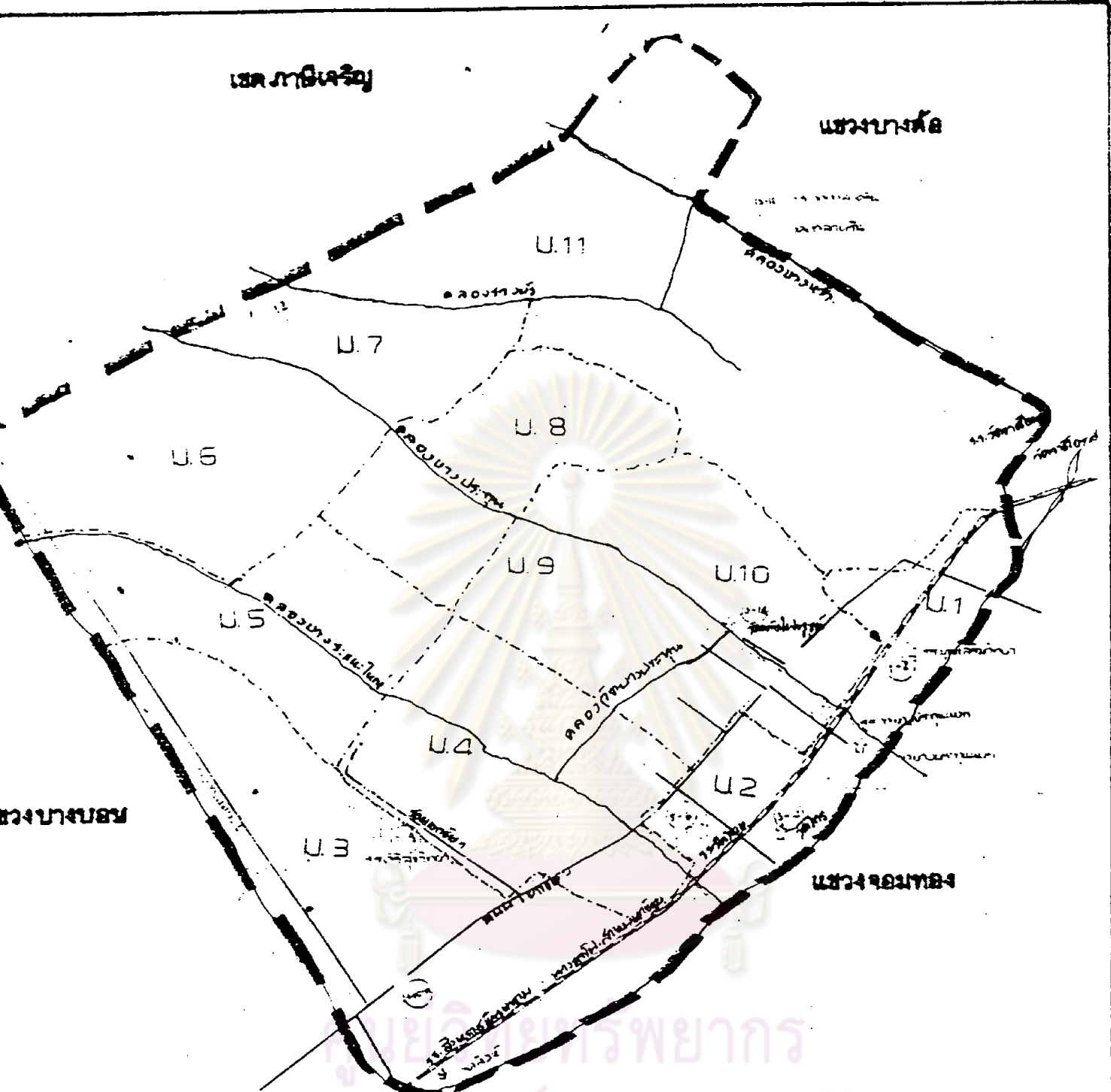
แผนที่ แขวงบางขุนเทียน

มาตราส่วน 1 : 20,000

ที่มา ภาวโธธา เขตบางขุนเทียน

แผนที่ 24

แก้วไพฑูรย์ รัตบางประทุนนอก รัตไทร และรัตสิงห์ แขวงบางขุนเทียนมีโรงงานอุตสาหกรรม 213 โรงงาน เช่น อู่ซ่อมรถ โรงกลึง และรับซื้อขายเศษเหล็ก เป็นต้น มีสถานประกอบการค้าและบริการซึ่งจดทะเบียนไว้ 35 แห่ง อัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรร้อยละ 19.37 และมีอัตราการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุดคือ ร้อยละ 45.3

แขวงจอมทอง

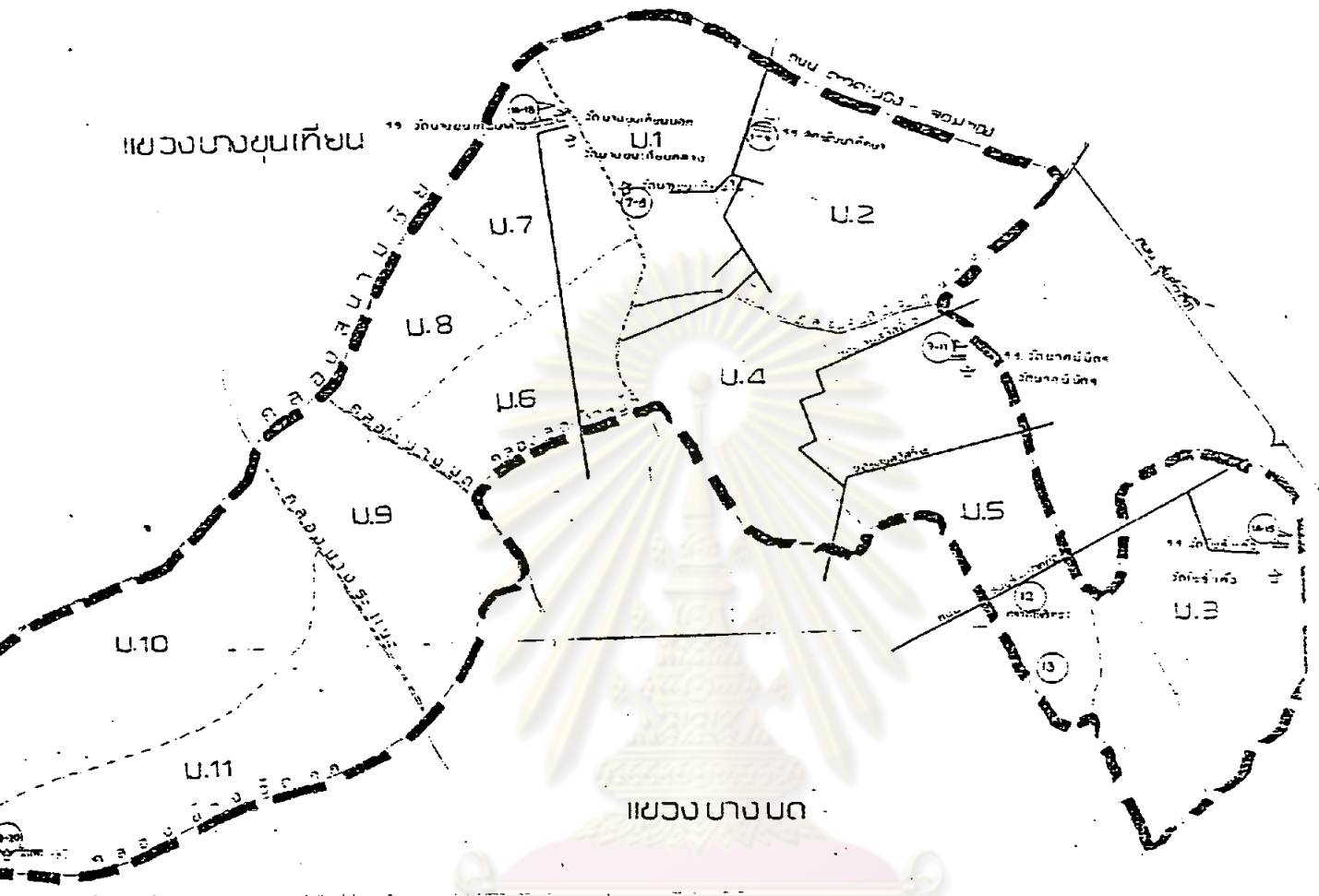
เป็นแขวงซึ่งมีความหนาแน่นประชากรเป็นอันดับสามคือ 3,694.8 คน/ตร.กม. ถนนสายสำคัญที่สุดของแขวงนี้คือ ถนนดาวคนอง - จอมทอง ซึ่งตัดผ่านทางด้านเหนือของแขวง การใช้ที่ดินบริเวณริมถนนดาวคนอง - จอมทอง ส่วนใหญ่ใช้เป็นพาณิชยกรรมและโรงงานอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมในแขวงนี้มีจำนวนถึง 664 โรงงาน และสถานประกอบการค้าและการบริการ ซึ่งจดทะเบียนไว้มี 29 แห่ง พื้นที่เกษตรกรรมโดยมากอยู่บริเวณรัตบางขุนเทียนกลาง มีการทำสวนมาก เช่น สวนลิ้นจี่ กล้วย ฝรั่ง มะพร้าว หนาก เป็นต้น แขวงจอมทองนี้มีอัตราการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรมากรองลงมาจากแขวงบางขุนเทียน คือ ร้อยละ 43.7 ในแขวงนี้มีคลองหลายสายที่สำคัญคือ คลองบางระแนะ คลองลัด คลองบางขุนเทียน คลองดาวคนอง และคลองขวาง สำหรับวัดในแขวงจอมทองนี้มี 6 วัดคือ รัตบางขุนเทียนนอก รัตบางขุนเทียนกลาง รัตบางขุนเทียนใน รัตนาคณิมิตร รัตโพธิ์แก้ว และ รัตกก

แขวงบางบอน

เป็นแขวงชั้นนอกและมีการใช้ที่ดินเกษตรกรรมอยู่เป็นจำนวนมาก คลองสายสำคัญ ๆ คือ คลองบางโคลัด คลองบางพราน คลองบางบอน และคลองรางไผ่ นอกจากนี้ จะเป็นคลองสายสั้น ๆ และเล็กเช่น คลองรางเข้ คลองลาดลำภู คลองรางโพธิ์ คลองพิมพ์เสงี่ยม คลองนายพล คลองศรีศักดิ์ และคลองรางซี้เหล็ก เป็นต้น เกษตรกรรมในแขวงนี้มีการทำนา ทำสวนผลไม้ สวนผัก และสวนกล้วยไม้

แขวงบางค้อ

แขวงบางขุนเทียน

แขวงบางบด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ แขวงจอมทอง

----- เขตหมู่บ้าน

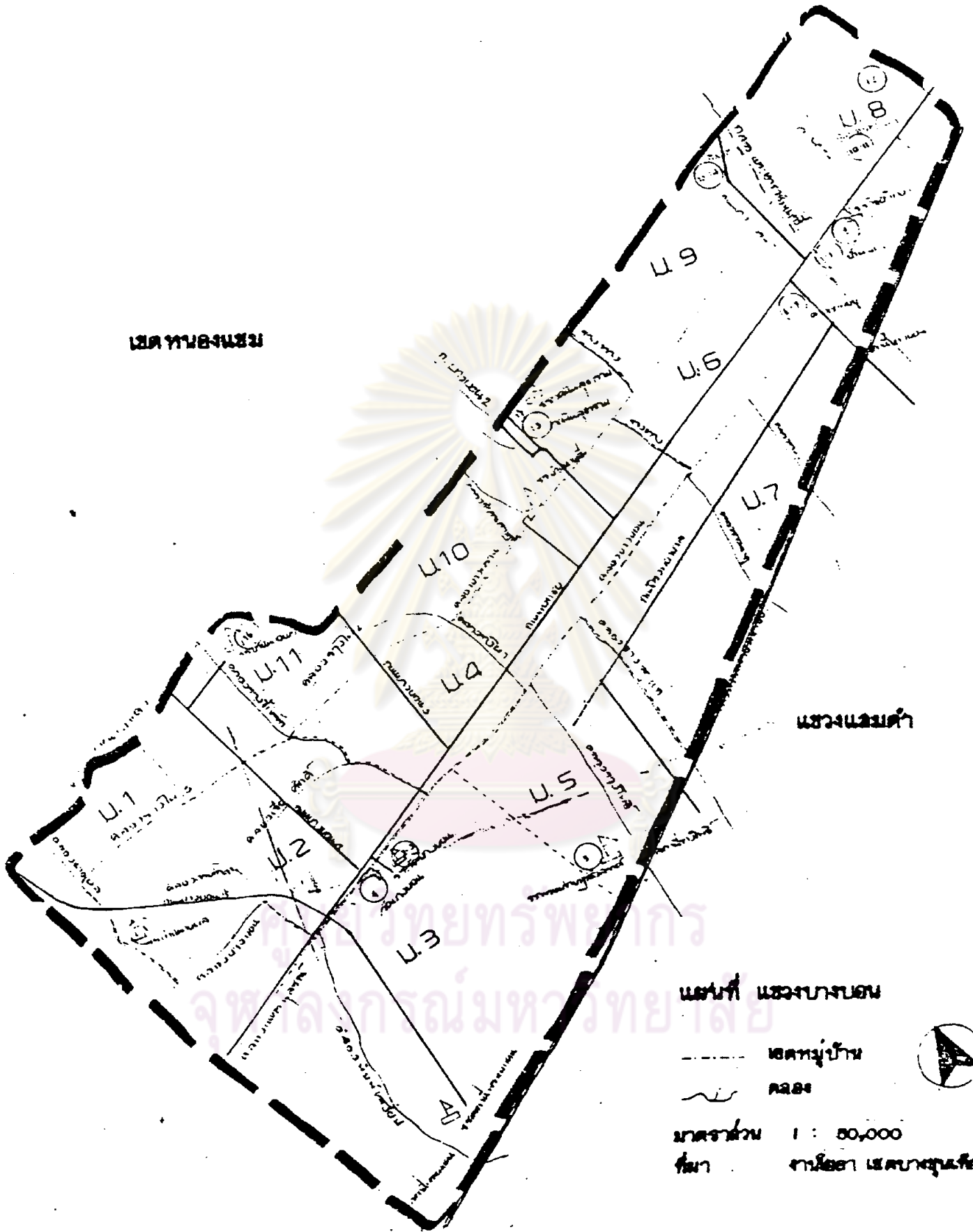
~~~~~ คลอง

มาตราส่วน 1 : 25,000

ที่มา งานโยธา เขตบางขุนเทียน

เขตเทศบาล

แนวเขตตำบล

แผนที่ แขวงบางบอน

----- เขตหมู่บ้าน
 ~~~~~ คลอง

มาตราส่วน 1 : 50,000

ที่มา ภาวโศก ๒๕๒๖

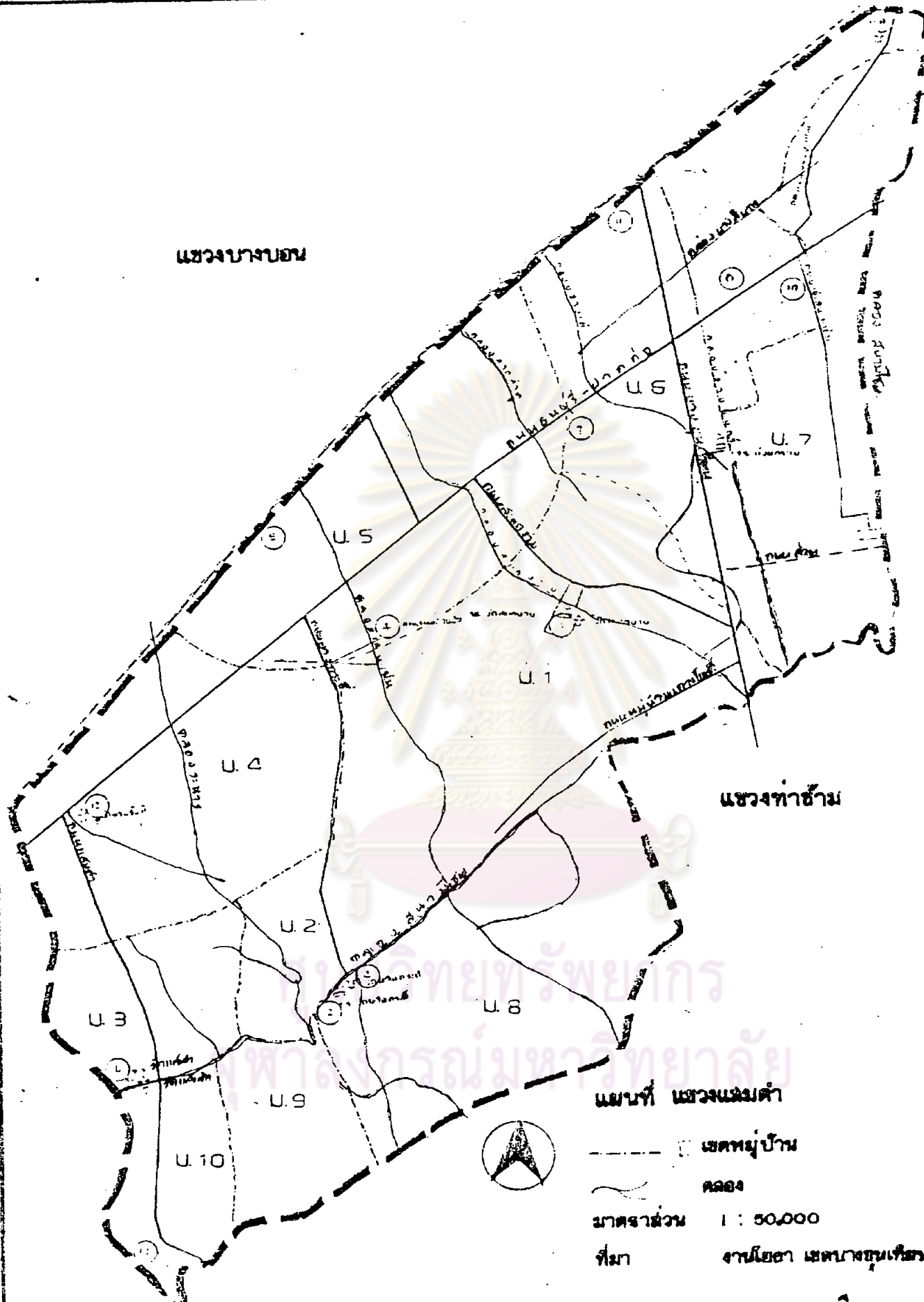

เป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ก็มีการเลี้ยงเบ็ด ไก่ และบ่อปลาบ้าง แต่เป็นจำนวนน้อย
 แขวงบางบอนนี้มีถนนสายสำคัญซึ่งเป็นถนนสายหลักของเขตบางขุนเทียน คือ ถนนเอกชัย
 ตัดผ่านตลอดแขวง ส่วนถนนสายอื่น ๆ ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมภายในแขวงคือ ถนน
 บางบอน 1 - ถนนบางบอน 5 นอกจากนี้ก็มีทางรถไฟสายมหาชัย - วงเวียนใหญ่
 ขนานกับถนนเอกชัยไปจนสุดแขวง เนื่องจากมีถนนเอกชัยซึ่งเป็นถนนสายสำคัญของ
 เขตบางขุนเทียนด้วยเช่นกันตัดผ่าน จึงมีโรงงานอุตสาหกรรมกระจุกตัวอยู่ตามริมถนน
 เป็นจำนวนมาก โรงงานอุตสาหกรรมในแขวงบางบอนนี้มีจำนวน 266 โรงงาน เช่น
 โรงงานทำน้ำปลา โรงงานทำยาง โรงงานทำกลิ้ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหมู่
 บ้านจัดสรรเป็นจำนวนมากถึง 10 หมู่บ้าน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากแขวงบางบอนนี้
 มีพื้นที่กว้างใหญ่เป็นอันดับสามรองลงมาจากแขวงท่าข้ามและแสมดำคือ 34.745 ตร.กม.
 แต่มีประชากรเบาบางคือ มีความหนาแน่นประชากรเพียง 878.2 คน/ตร.กม. ทำให้
 อัตราการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรน้อยคือ ร้อยละ 7 สำหรับวัดในแขวงบางบอนมี 2
 วัดคือ วัดบางบอน และ วัดนินสุขาราม

แขวงแสมดำ

เป็นแขวงที่มีพื้นที่มากเป็นอันดับสองรองมาจากแขวงท่าข้าม คือ 35.975
 ตร.กม. ความหนาแน่นประชากร 624.1 คน/ตร.กม.. เส้นทางคมนาคมในแขวงนี้
 มีทั้งทางบกและทางน้ำ มีถนนสายสำคัญคือ ธนบุรี - ปากท่อ ตัดผ่านตลอดทั้งแขวง
 นอกจากนี้ก็ยังมีถนนสายอื่น ๆ เช่น ถนนท่าข้าม ถนนสะแกงาม ถนนบางกระดี
 ถนนแสมดำ ถนนบางขุนเทียน เป็นต้น ถนนเหล่านี้ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมภายใน
 แขวงและเชื่อมติดต่อกับแขวงอื่น ๆ ได้ แขวงแสมดำมีคลองใหญ่น้อยจำนวนมาก
 คลองใหญ่และสำคัญมีอยู่ 2 สายคือ คลองสนามชัย และคลองพระยาราชนนตรี ส่วน
 คลองสายเล็ก ๆ มีอยู่มากมายเช่น คลองบางสีบาท คลองรางเข้ คลองสะแก
 คลองเลนเป่น ฯลฯ แขวงแสมดำมีพื้นที่ใหญ่ แต่การประกอบการเกษตรกรรมไม่ได้
 ผลดีเท่าแขวงอื่น ๆ เพราะมีน้ำเค็มจากทะเลเข้ามามาก ทำให้ดินเค็ม การ
 เพาะปลูกไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร พื้นที่บริเวณที่ติดกับแขวงบางบอนนี้ใช้ทำนาได้ นอก

แขวงบางบอน

แขวงท่าข้าม

แผนที่ แขวงแฉะดำ

—●— เขตหมู่บ้าน

~ คลอง

มาตราส่วน 1 : 50,000

ที่มา งานโยธา เขตบางขุนเทียน

แผนที่ 27

- จากนี้แล้วก็มีการทำวังกึ่งบ้าง ทำป่าจาก ป่าแสมบ้าง ในแขวงแสมคำมีหมู่บ้าน
จัดสรร 6 หมู่บ้าน และมีโครงการของเคหะแห่งชาติอยู่ 3 โครงการ สำหรับ
โรงงานอุตสาหกรรมมีจำนวน 47 โรงงาน ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ริมถนนบางบอน -
ชายทะเล เช่น โรงงานทำพื้นรองเท้า โรงงานทำรองเท้าแตะ โรงงานทำ
รูป เป็นต้น มีสถานประกอบการค้าและบริการซึ่งจดทะเบียนไว้เพียง 2 แห่ง
เท่านั้น แขวงแสมคำมีอัตราการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรร้อยละ 32.6 รองลงมา
จากแขวงบางขุนเทียนและจอมทอง

แขวงบางมด

เป็นแขวงที่มีพื้นที่เล็กเป็นอันดับสองรองลงมาจากแขวงบางคือ คือ
5.677 ตร.กม. ความหนาแน่นประชากร 2,742.4 คน/ตร.กม. ถนนสายสำคัญ
ที่ตัดผ่านคือ ถนนธนบุรี - ปากท่อ พื้นที่เกษตรกรรมส่วนมากเป็นสวนส้ม ในแขวง
บางมดมีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 57 โรงงาน เช่น โรงงานกลึงเหล็ก หัดเหล็ก
ทำอะไหล่รถ โรงงานทำกระเบื้อง โรงงานทอผ้า ย้อมผ้า ปั่นใย เป็นต้น
โรงงานเหล่านี้ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ริมถนนธนบุรี - ปากท่อตอนต้น แขวงบางมดมีหมู่บ้าน
จัดสรร 1 หมู่บ้าน มีสถานประกอบการค้าและบริการซึ่งจดทะเบียนไว้ 9 แห่ง
การเปลี่ยนแปลงประชากรในแขวงบางมดประมาณร้อยละ 30.9 และอัตราการเปลี่ยน
แปลงพื้นที่เกษตรกรรมร้อยละ 13.8

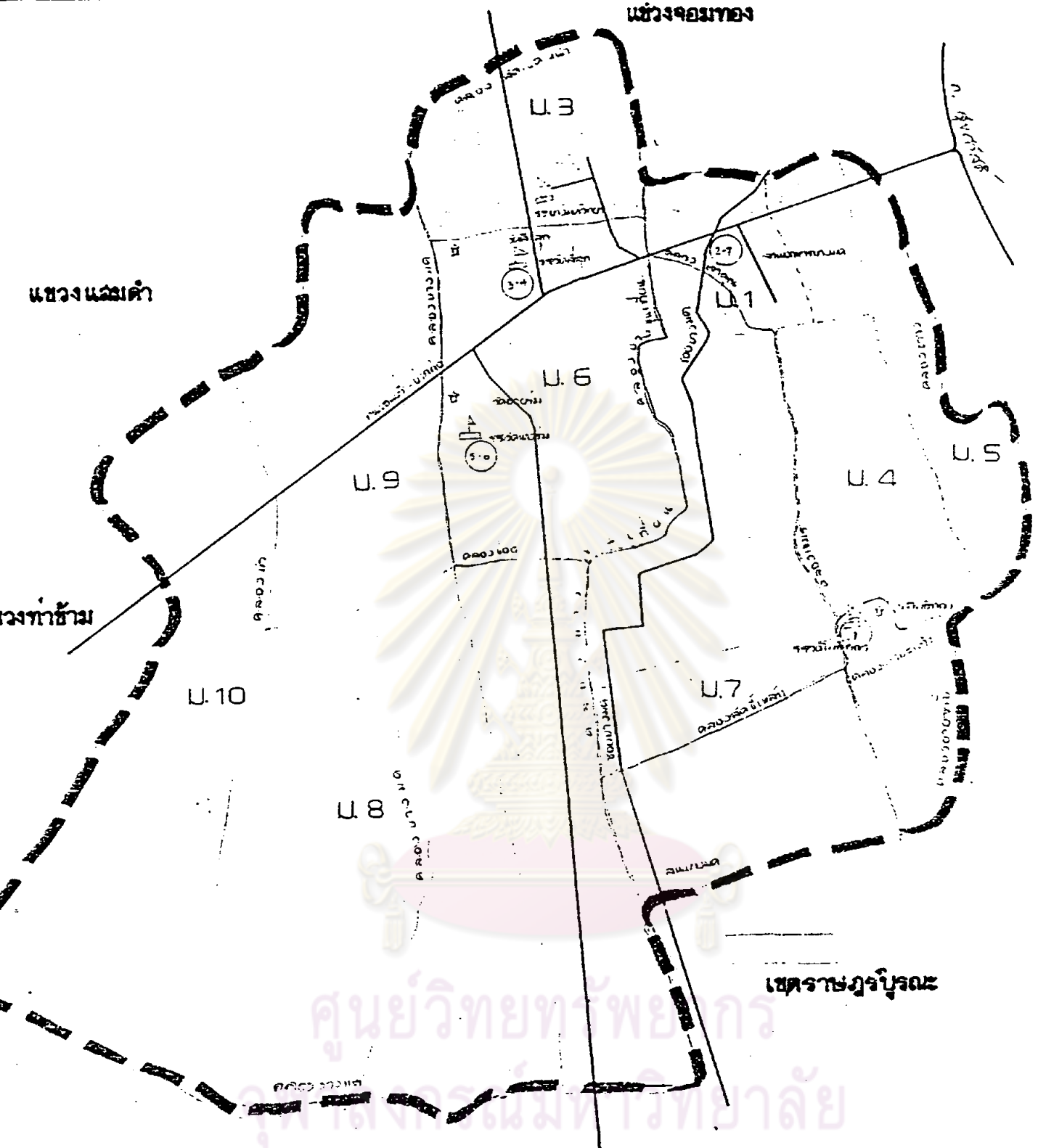
แขวงท่าข้าม

แขวงท่าข้ามเป็นแขวงที่มีพื้นที่ติดต่อกับอ่าวไทย ที่ดินตั้งแต่คลองหัวกระปือ
จนถึงบริเวณปากอ่าวไทย จะใช้ทำสวนไม่ได้เนื่องจากน้ำเค็ม จะใช้ทำการเกษตร
กรรมได้เฉพาะการเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น ทำวังกึ่ง ปลา ทำการประมง เป็นต้น
ถนนที่ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมมีเพียง 1 เส้นคือ ถนนบางบอน - ชายทะเล ถนน
สายนี้ตั้งแต่แยกถนนธนบุรี - ปากท่อ จนถึงคลองสนามชัยเป็นแอสฟัลต์ จากคลอง

แขวงจอมทอง

แขวงແລ່ງຕຳ

แขวงທ່າຂ້າມ

ເຂດຮາງກຸງບຸຣະ

ແຜນທີ່ ແຂວງບາງເມັດ

ມາດຕາສ່ວນ 1 : 20,000

ທີ່ມາ ຈາກຍົກ ເຂດບາງຂຸນເຢັນ

สนามชัยแยกไปวัดหัวกระปือ เป็นถนนลูกรัง ถนนสายนี้ยังสร้างไม่แล้วเสร็จเนื่องจากขาดงบประมาณ ประชาชนในแขวงท่าข้ามส่วนใหญ่จะใช้เรือในการคมนาคมขนส่ง การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในแขวงท่าข้ามมีน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 4.4 เนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวกดังกล่าว นอกจากนี้ แถบบริเวณปากอ่าวไทยมีลักษณะเป็นชายเลน และคลื่นลมสงบ ทำให้เป็นที่หลบซ่อนของกุ้ง หอย ปู ปลา จากลมมรสุม จึงทำให้การทำรังกุ้ง ปลา และการประมงได้ผลดี และทำรายได้ให้ประชาชนที่อยู่บริเวณนี้ปีละมาก ๆ แขวงท่าข้ามเป็นแขวงที่มีพื้นที่มากที่สุดในเขตบางขุนเทียน คือ 84.712 ตร.กม. แต่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุดคือ 237.48 คน/ตร.กม. นอกจากนี้ ยังมีการเปลี่ยนแปลงประชากรน้อยที่สุดด้วย คือ ร้อยละ 9.7 เท่านั้น ในขณะที่แขวงแสมดำมีการเปลี่ยนแปลงประชากรมากที่สุดคือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 38.4 เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินไปเป็นที่อยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แขวงแฉมดำ

จังหวัดสมุทรปราการ

จังหวัดสมุทรสาคร

แผนที่ แขวงท่าชีวม

----- เขตหมู่บ้าน

~~~~~ คลอง

มาตราส่วน . 1 : 66,000

ที่กม ธานี๑๓๓ เขตบางขุนเทียน

แผนที่ 29

ศูนย์วิทยุวิทยุการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปการเปลี่ยนแปลงในเขตบางขุนเทียน

1) ลักษณะการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน

เขตบางขุนเทียนได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากแบบชนบท (Rural Landuse) มาเป็นแบบเมือง (Urban Landuse) ซึ่งพบว่า โดยเฉลี่ย มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินประมาณ 301.9 ไร่/ปี เมื่อเปรียบเทียบกับ การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเขตกรุงเทพมหานคร 13,051.8 ไร่/ปี และกำลังเริ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในแขวงบางค้อ ซึ่งเป็นแขวงที่มีความหนาแน่นประชากรมากที่สุดและมีอาคารบ้านเรือน อาคารพาณิชย์ต่าง ๆ ตั้งอยู่หนาแน่นกว่าส่วนอื่นอยู่แล้ว เป็นแขวงที่มีประชากรมากที่สุดของเขตบางขุนเทียนด้วย เนื่องจากมีอาณาเขตติดต่อกับเขตชั้นใน คือ เขตธนบุรี และ เขตบางกอกใหญ่

2) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง

ความเป็นเมือง (Suburbanization) นี้กำลังแผ่ขยายเข้าไปในแขวงจอมทอง แขวงบางขุนเทียน บางส่วนของแขวงบางบอนและบางมด ซึ่งมีลักษณะเป็นการขยายตัวตามเส้นทางคมนาคมขนส่ง (Ribbon Development) โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามเส้นทางถนนสายหลัก 2 สายคือ ถนนธนบุรี - ปากท่อ และ ถนนเอกชัย จะเห็นได้ว่า แขวงที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินรองลงมาจากแขวงบางค้อคือ แขวงจอมทองซึ่งมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่มากที่สุด และอันดับสามคือ แขวงบางขุนเทียนซึ่งมีความหนาแน่นประชากรเป็นที่สองรองลงมาจากแขวงบางค้อ และเป็นแขวงที่มีสถานประกอบการธุรกิจการค้าและกิจการทางการบริการมากที่สุด เมื่อพิจารณาประกอบกับการใช้ที่ดินเกษตรกรรมในปี 2523 ในตารางที่ 15 แล้ว จะเห็นได้ว่า เป็นแขวงที่มีการใช้ที่ดินเกษตรกรรมน้อยที่สุดทั้ง 3 แขวงตามลำดับดังนี้ คือ แขวงบางค้อ ซึ่งเป็นแขวงที่อยู่ติดต่อกับเขตเมืองชั้นในนั้นแทบจะไม่มีพื้นที่เกษตรกรรมเหลืออยู่เลย ต่อมาก็ได้แก่ แขวงจอมทอง และ แขวงบางขุนเทียนตามลำดับ ซึ่งพื้นที่เกษตรกรรมกำลังลดลงอย่างรวดเร็ว ในขณะที่บริเวณอื่นยังคงมีสภาพเป็นชนบทอยู่

3) การเปลี่ยนแปลงในด้านประชากร

ในเรื่องของประชากร บางขุนเทียนยังเป็นเขตที่มีประชากรเบาบางมาก ความหนาแน่น 0.5 คน/ไร่ ยังต่ำกว่าความหนาแน่นโดยเฉลี่ยของเขตชั้นนอกซึ่งเท่ากับ 0.9 คน/ไร่ และรูปแบบการเปลี่ยนแปลงก็เป็นไปในทำนองเดียวกันกับข้อมูลการใช้ที่ดินคือ เขตบางขุนเทียนยังเป็นชนบท การเพิ่มความหนาแน่นของประชากรต่อไร่ยังต่ำมาก แต่ข้อมูลบางอย่างเช่น อัตราการเพิ่มจำนวนบ้าน และจำนวนหมู่บ้านจัดสรรต่าง ๆ จะบอกถึงแนวโน้มของความเป็นเมืองที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะเมื่อดูจากตัวเลขการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรเป็นรายแขวง จะเห็นได้ว่า แขวงบางบอน แขวงแสมดำ และแขวงบางมด เป็นกลุ่มที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากร (Relative) ค่อนข้างสูง ทั้งนี้เนื่องจากมีผู้จัดสรรที่ดินและทำหมู่บ้านจัดสรรในแขวงเหล่านี้เป็นจำนวนมาก โดยอยู่ในแขวงบางบอนถึง 10 หมู่บ้าน แขวงแสมดำ 6 หมู่บ้าน และแขวงบางมด 1 หมู่บ้าน และยังมีโครงการหมู่บ้านการเคหะของการเคหะแห่งชาติอีก 3 โครงการในแขวงแสมดำ ทั้ง ๆ ที่แขวงทั้ง 3 ยังมีพื้นที่เกษตรกรรมเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการรุกกล้าพื้นที่ชนบทอย่างชัดเจน ส่วนบริเวณที่มีการใช้ที่ดินแบบชนบทอยู่แทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลงเลย คือ แขวงท่าข้าม บางส่วนของแขวงบางมด บางบอน และแสมดำ เป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลออกไปจากชุมชน การคมนาคมติดต่อส่วนใหญ่ใช้เรือหรือเดินเท้า

จากลักษณะการใช้ที่ดินและลักษณะประชากรของเขตบางขุนเทียนดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนของความเป็นเมืองซึ่งกำลังเกิดขึ้นในเขตชนบทของกรุงเทพมหานครแห่งนี้ และในบทที่ 4 จะแสดงรายละเอียดของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตบางขุนเทียนต่อไป